

RESÛLULLAH'IN ÖRNEK AHLÂKI

□ Mustafa ATEŞ*

Bilindiği gibi, insanların ilk muallim ve mürebbileri peygamberlerdir. Çünkü ilk insan ilk peygamberdir. İlimin, ahlakın ve medeni inkişafın kaynağı da semavi kitaplardır. Zira beşeriyetin ilk okuduğu, dinlediği ve hafızasına naksettiği kitap, semavi kitaplardır. Dolayısıyla ahlakın ve faziletin kaynağı da bu kitaplardır. Ve ahlakın ilk öncüleri ve örnekleri de peygamberlerdir.

İnsanın kemale ermesi, insanlığın yükselişi, insanlığın kendi hakkına razı olacak şekilde bir nizam ve intizama girmesi, nezaket ve nezahet dairesinde yaşaması ve böyle bir hayat tarzının getireceği mutluluğa kavuşması hep ahlak sayesinde mümkün olmuştur. Bu sebeble tarihin seyri içinde insanın oluşturduğu aile ve cemiyetler de ahlak üzerine kurulmuştur. Bu ahlakı temellerin sağlamlığı ve derinliği sayesinde cemiyetler ayakta durabilir.

Ahlak kelimesi, (HULK) kelimesinin çoğuludur. Hulk ve ahlak kelimelerinin türkçemizde karşılığı (HUY) dur. Gerçi bu tabir, ahlak kavramının tam karşılığı değildir. Çünkü ahlak, insan ruhunun haiz olduğu bir takım meleke ve kuvvetlerdir ki bunlar sayesinde, düşünmeye ihtiyaç duyulmaksızın insandan bir takım fiil ve davranışlar kolaylıkla sadır olur. Tabii bu meleke ve hasletleri insan, kolayca elde edemez. Çünkü burada insanın kendi nefsi söz konusudur, eğitilecek, hizaya getirilecek ve firelenecek odur. Onu dize getirmek zannedildiği kadar kolay değildir. Bunun için insanların bir mürebbiye ve bir mürşide ihtiyacı vardır. Ancak bu mürebbi veya yüksek ahlak sahibinin vesayetinde insan bu melekeleri kazanabilir. Vahye dayanan bir mürşidin irşadı olmadan kişilerin doğuştan getirdikleri şehvî kuvvetler, kolay kolay hizaya gelmez. Çünkü yeryüzündeki diğer varlıkların hiçbir, insanın sahip olduğu kabiliyyet ve istidada sahip değildir. Ve onlardan hiçbirini yarattığı gayenin farkında değildir. Yalnız insandır ki yaratılışındaki gayenin şuuruna varmıştır. Bu sebeble de o, hilafet ve niyabete layık görülmüştür.

Ahlak-ı Hamide dediğimiz güzel huylar, insan ruhunun haiz olduğu güzel hasletlerdir. Ahlak-ı zemime dediğimiz şeyler de insan ruhunu alçaltıcı kötü hasletlerdir.

Esasen dinlerin hedefi insanı mutlu kılmaktır. Fakat İSLAM, diğer semavi dinlerden daha çok her iki cihanda insanı mutlu ve mesud kılmayı hedeflemiştir. Ve

bunu ahlak ve fazilet temellerine oturtmuştur. Çünkü hiçbir din İslam dini kadar, insanı kurtuluş ve ebedi felaha götüren ahlak ve faziletin nelerden ibaret olduğunu bütün ayrıntılarıyla göstermiş ve bunları pratikte gerçekleştirmiş değildir. Kur'an-ı Kerim, hemen hiçbir kutsal kitapta bulunmayan ahlâk ve fazilet ölçülerini ihtiva eden bir ahlak ANAYASASIDIR diyebiliriz. Gerçi bazı felsefi görüş mensubları, İslamın vaz'etmiş olduğu ve şanlı Peygamberimizin ve O'nun cihana hediye ettiği altın neslin gerçekleştirdiği bu ahlakî faziletleri bir ütopya sayarlar. Bunların birçoklarının gerçekleşmiş ve tatbik edilmiş olduğunu dine değil, vicdana bağlarlar ve dinin böyle asude bir hayat tarzı gerçekleştirdiğini kabullenemezler. Filhakika onların bu görüş ve düşünceleri bir ütopya ve bir vehimden ibarettir.

Bilindiği gibi reziletler, bütün semavi dinlerde ve felsefi ekollerde ruhun hastalıkları olarak kabul edilmiş; ahlakî prensipler de bu emraz-ı kalbiyyeyi tedavi eden esaslar olarak takdim edilmiştir. Şu halde ahlak, ruhi hastalıkları tedavi etme ve kalbin sağlığını koruma sanatıdır. Gayesi de ruhlara huzur veren mutluluğu yakalamaktır. İnsanlar, bir peygamberin tebliği ve talimi sözkonusu olmadan mutluluğu yakalayamayacaklarına göre, önce bu peygamberlerin müjdesini verip haberini ulaştırdıkları Son Peygamber'in ahlakını denizden bir katra mesabesinde sizlere sunmak ve Onun bitmeyen güzel ahlak ve evsafını dilimizin döndüğü kadar sizlere iletmek, şirazesi kopmuş bir kitap gibi darma-dağın olan cemiyetimizin derlenip toparlanmasına belki faydalı olur kanaatiyle Ondan bir nebze bahsedeceğim.

Yüce Peygamberimiz, bütün insanları güzel ahlâkıyla kendisini bendetti. Hiçbir zaman riya ve gösterişe kendisini kaptırmadı, bunlardan daima uzak yaşadı. Hiçbir zaman nefsinin kaygısına düşmedi, benlik davasını gütmeydi. Kibir ve gurura kapılmadı. Hıra mağarasına giderken nasıl ekmek çıkını elinde sıcak yollara düşüyordu ise cihanın o gün bilinen büyük imparatorluklarını sarsarken de öyle mütevazı idi. Hiçbir zaman krallar ve imparatorlar gibi davranmadı. Refik-i A'laya yükselirken de bu alçak gönüllüğü ve sadeliği bırakmadı. Dünyaya hükmetme mevkiindeyken ahireti unutmadı.

Verdiği hükümlerde yalnız adaleti ve hakkaniyeti gözetti ve hiç taraf tutmadı. Çünkü yüce Allah, Kitab-ı hakiminde (Habibim, doğrusu insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde hükmedesin diye Kitabı hak olarak biz indirdik sana, hakkı gözet de hainlerden yana olma, onların avukatlığını yapma⁽¹⁾) diyordu. Hakkın zayı olmasına hiçbir zaman rıza göstermedi. Serveti ve servetin şükrünü eda eden varlıklı insanları da tebci ederdi. Fakirleri ve miskinleri sever, onları hiçbir zaman hor görmezdi. Kalbi münkesir olan bu insanlarla hemhal olmayı severdi. İnce ve gösterişli elbiseleri değil, kalın ve gösterişten uzak sade elbiseler giyerdi. Alçak gönüllüğünden dolayı (ABA) denilen kalın ve elbise giymeyi şiar edinmişti.

Sofrada da sadeliği sever, arpa ekmeği yemeyi tercih eder, yemeklerden istiğna gösterirdi. Ölünceye kadar üçgün üst-üste buğday ekmeği ile karnını doyurmadı. Midesini tıka-basa doldurmaz ve ümmetine de böyle yapmalarını tavsiye ederdi. Evinde ihtiyacı fazla yemek bulundurmazdı. Fazla yemek bulunursa bunları ya fakirlere gönderir ya da Suffa Ehline ikram ederdi. Onun bu istiğna hali, ganimetlerle Medinenin refah seviyesi yükseldiği zamanda da değişmedi. Birçok geceler

1. Nisa S., ayet: 105

hücre-i saadetlerinde mum yanmaz ve ocağa tencere konmazdı. Sadece kendisi değil, zevceleri de herbiri varlıklı aile muhitinden gelmiş olmalarına rağmen bu sade hayatı tercih etmişler ve fakirliği onlar da iftihar kaynağı bilmişlerdi.

Peygamberlerin efdalı idi. Allah O'nu diğer peygamberlerden üstün kılmıştı. Yüce Allah bu gerçeği şöyle ifade ediyordu: (İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerine üstün kıldık⁽²⁾) Bunun için de zâtı halim, ahlakî kerim idi. Mahlukata karşı özellikle zayıflara karşı son derece şefkatliydi. Hiçbir kimse iffette, adalette, şecaatte, cömertlikte O'na ulaşamadı. Sabrı, sebatı, kazaya rızası, olaylar karşısında gösterdiği metanet, gerçekten bir kahramanlığı.

O hastaları ziyaret eder, onların ıstıraplarına ortak olurdu. Çünkü "Bütün mü'minlerin, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhametli davranmada ve birbirlerine lutufkar davranmada bir vücuda benzerler. O vücudun bir uzvu hastalanınca vücudun diğer organları uykusuzluk ve yüksek ateşle onun elem ve sıkıntısına ortak olurlar" diyordu. O, hastaların yalnız gönlünü değil, ıstıraplarını da paylaşırdı. Davet edenlerin davetine ayırım yapmaksızın icabet ederdi. Cenaze namazlarına katılır ümmet ve ashabıyla birlikte olmaktan büyük memnunluk duyardı. İlim sahiplerine ve sosyal seviyesi yüksek olan kişilere buldukları seviyeye göre hitab eder, onlara layık oldukları muameleyi gösterirdi. Müşriklere, kafirlere asla itibar etmez, şirk ve küfürleri sebebiyle kendilerine yazık ettiklerini söylerdi. Onların imandan nasiblenmediklerine üzüldü: "Ya Muhammed, inanmıyorlar diye nerede ise kendini mahvedeceksin" deniliyordu Kur'an'da, Âlemlere rahmet olarak gönderildiği için bu cihanşümül rahmetten herkesin yararlanmasını istiyordu. Bunu düşünemeyecek kadar inkarcılığa sapan hem cinslerine acıyordu. Münafıkların nifak ve bozgunculuğunu yüzlerine vurmaz, iç hallerini bildiği halde başkalarının yanında onları utandırmazdı, onların iç durumlarını Allah'a havale ederdi. Ayrıca bunlara İslâm'ın ve müslümanların maslahatı ölçüsünde itibar eder hatta bunlara ganimetlerden daha çok hisse ayırarak minnet altında bıraktığı da olurdu.

Kötülük yapanlara karşı iyilik yapmağı şiar edinmişti. Çünkü Kur'an O'na şöyle sesleniyordu: (Affe sarıl, iyilikle emret, cahillerden yüz çevir.⁽³⁾) Bunun yorumu şuydu; Cebrailin dilinden: Ya Muhammed, gitmeyene gideceksin, vermeyene vereceksin, kötülük edene iyilik edeceksin!) Evet gelmeyene gitmek, arayıp sormayana arayıp sormak, kötülük yapanlara iyilik yapmak ve bilgisizlere kendi miktarlarınca ülfet ve ünsiyette bulunmak, bunları bugün maddenin hükümran olduğu bir dünyada kaç kişi yerine getirebilir? Getirecekler varsa çevrenin nasıl bir tepkisiyle karşılaşabilir? Ama o Şanlı peygamber bu ahlakî hasletleri bir ömür boyu yaşamış ve etrafındakilere örnek olmuştur. İmam Cafer-i Sadık, Kur'an'da güzel ahlakî bundan fazla toplayan bir başka ayet daha yoktur, diyor. Hz. Aişe validemizde Resulullahın kötü söz söylemediğini ve kötü söz dinlemediğini, çarşıda pazarda yüksek sesle konuşmadığını, kötülüğe kötülükle mukabele etmediğini, bilakis iyilikle karşılık verdiğini bize haber veriyor.

O, kimseye kin tutmadı, tuttu ise Allah için tuttu. Dişini kıranları, kendisini taş yağmuruna tutanları affetti ama bir cihad esnasında ikinci namazının geçmesi-

2. Bakara S., ayet: 253

3. A'raf S., ayet: 200

ne sebep olan düşmanlarına karşı: Ya Rab, bunların karınlarını ateşle doldur, diye beddua etmekten geri kalmadı. Çünkü burada söz konusu olan kendi hakkı değildi, hukukullah söz konusuydu. Düşmanlar, kulun kulluk hakkına tecavüz ediyorlardı. Onun için beddua etti. O, istisnasız herkesi sevdi, sevmedi ise Allah için sevmedi. Kırgınlığını açığa vurmaz fakat ashab mübarek yüzünden Onun kırgınlığını hissederdilerdi.

Meclislerde nerde boş yer varsa oraya otururdu. Beyleri ve bayları beyliğinden ve baylığından dolayı değil, insan olduklarından dolayı hürmete layık bulurdu. Düşkünüleri de sırf düşkünlüklerinden dolayı horlamadı. Onlara insan olarak değer verdi. Çünkü dinin ve ahlakın gayesi insanı eğitmektir, onların gönlünü ele almaktır.

Hilkatın yonttuğu bu ahlak âbidesinin hangi nakşını kemaliyle anlatabiliriz ki... O, kaftanını kendi yamar, ayakkabısını kendisi tamir ederdi. Böyle bir tamir esnasında Hz. Aişe validemiz Ona karşı olan hayranlığını şöyle ifade etmişti: "Yusuf'un güzelliğini görüp de meyve yerine kendi ellerini doğrayan Mısırlı kadınlar, Senin güzelliğini görselerdi 'Ey Allah'ın Resûlü ellerini değil, yüreklerini doğrarlardı.'" İşte mana güzelliği, işte bu ruh güzelliğinin müstesnâ mahfazası endam ve çehre mimarisi. Zevcelerine ve ciğer-pâresi Hz. Fâtıma'ya da aynı şeyleri tavsiye ederdi. O da el değirmeninde kendi ununu kendi öğütürdü. Bir defa Peygamber babasından bu ihtiyaç ve hizmetleri görecektir bir "hizmetçi istemişti de o mübarek baba, ona bu ihtiyacı karşılayamayacağını ve fakat kendilerine bundan daha hayırlı bir şey tavsiye edeceğini haber vermiş ve Cenâb-ı Hakk'ı tesbih, tahmid ve tekbir getirmesini⁽⁴⁾ istemişti.

Bir binit lazım olunca ne hazır olursa ona biner, aralarında ayırım yapmazdı. Güçsüzleri ve zayıfları terkisine almaktan çekinmezdi. Geceleri ibadetle ihya eder, çok çok namaz kılardı. Çarşamba, perşembe ve ayın parlak günlerinde oruç tutardı. Oruçlu olduğu bazı günler, iftar edecek bir şey bulunmazsa daha çok su ve hurma ile iftar eder ve ertesi gün de oruca niyet ederdi. Böyle olduğu için de kimseye sıkıntı vermezdi.

Daha çok yalnızlığı ihtiyar ederdi. Halvet onun enisi idi. Özellikle Hıra mağarasında inzivaya çekildiği zaman kalabalıklardan uzaklaşmıştı. Uzleti sevdi, bu demlerde ilahi aşk galebe çaldı. Torunlarını sırtına bindirip onları eğlendirecek kadar afüvkâr idi. Rahmet Peygamberi idi. Hatta bu rahmet ve merhamet duygusu, hayatı söz konusu olduğu zaman bile merhametsizliğe ve duygusuzluğa inkılap etmedi. Çünkü o, cihanşümûl rahmetin mümessili idi. Bir defasında İslamı ve Kur'an'ı anlatmak için Taif'e gitti. Maksudı Taiflileri irşat etmek ve Allah'ın emirlerini onlara tebliğ etmektir. Bu esnada İslama ve Peygamberimize destek veren iki büyük insan. Eşi Hz. Hadice ile Amcası Ebu Talip te vefat etmişlerdi. Dolayısıyla Allah Resûlünün en buhranlı ve en kederli günleriydi. Böyle sıkıntılı günlerinde bile insanlığı imansızlık bataklığından kurtarma faaliyetinden vazgeçmedi. İşte Taife böyle maddi ve manevi bunalımlar içindeyken gitti. Orada sakif kabilesi eşrafından İbn-i Abd-i Yalil'e Mekkelî müşriklerin kendisine ve ashabına reva gördükleri eza ve cefayı anlatıp himaye edilmesini istedi. Arap yarımadasının en nüfuzlu adamı olarak bilinen İbn-i Abd-i Yalil, bu isteği şöhretiyle ters düşen bir davranışla

4. Tirmizi, Daavat Bab: 24 No: 3408-3409, Tecrid-i Savrih ve Terc., cilt 9 No: 1498

reddetti, hatta Taifin ayak takımını üzerine kışkırttı. O'nu taş yağmuruna tutturdu. Mübarek ayakları yaralanmış, kan revan içinde kalmıştı, müthiş bir andı, İnsanlık Peygamberini taşıyordu. Yanında Zeyd bin Harise'den başka da kimse de yoktu. O da türlü hakaretlere maruz kalmıştı. Şanlı Peygamberimiz bu mütecavizlerin saldırısından kurtulmak için bir üzüm bağına sığınmış, bağ sahibinin kölesi kendilerine üzüm ikram etmişti. Taiften dönüşünde, kendi doğup büyüdüğü şehre, kendi özyurdu olan Mekke'ye Adiy'nin oğlu Mut'im'in himayesinde girebildi. Durum gerçekten çok vahimdi. Onun çırpınışları, davet için giriştiği mücadeleler, hem muhatap bulamamış hem de hakaretlere maruz kalmıştı. İşte tam bu dönüş esnasında yolda (KARN-I SEALİB) denilen yerde arştan ve arşın sahibinden yardım isteyen nazarlarla başını kaldırdı. Kendisini bir bulut gölgeliyordu. Bulutların arasında vahyin ulu meleği Hz. Cibrili gördü. Demekki Cenâb-ı Hak imdada yetişiyor, manevi güçler, bu çaresizlik zamanında Onun yanında oluyordu. Cebrail O'na:

— Ya Muhammed, Yüce Allah, kavminin senin hakkında söylediği sözleri işitti. Senden himayelerini de esirgediklerine de muttali oldu. Allah sana, dağları emrine müsahhar kıldığı bu meleği de gönderdi. Kavmin hakkında ne dilersen onu emredebilirsin, dedi. Bunun üzerine dağlar emrine müsahhar kılınan melek bana selam verdi ve sonra:

Ya Muhammed, Cibrilin söylediği şeyler gerçektir, ne dilersen onu yapmağa hazırım. Eğer şu iki yalçın kayalık dağın (cebel-i ebi kubeys dağı) Mekkeliler üzerine kavuşmasını ve müşrikleri tamamen imha etmesini istersen onu da emret, onu da yaparım, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz: —Hayır, katiyyen öyle bir şey yapmanı istemiyorum. Ben isterim ki Allah, bu müşrik milletin soyundan yalnız Allah'a ibadet eden ve Allah'a hiçbir şeyi şerik koşmayan (mü'min-muvahhid) bir nesil meydana gelsin⁽⁵⁾” dedi.

İnsanın me'yus ve mükedder olduğu ve ümitlerinin yıkıldığı zaman, merhamet duyguları intikam hissine dönüşür ve ilk fırsatta bu zalimlerden intikam almak ister. Fakat Peygamberimiz hiçbir zaman intikam duygusuna kendisini kaptırmadı. Rahmet Peygamberi olduğunu unutmadı. İlerde bunların neslinden gelecek masumları düşündü. Kendisini himayeyi reddeden ve ayak takımını kışkırtanları bile bu şefkat ve merhametten uzak tutmadı. Şimdi değilse bile ileride bunların soyundan inanmış insanların gelebileceğini düşündü. O gün onların helaki müstakbel inanmış bir neslin yolunu kesmek demektir. Ahir zaman Peygamberinin temsil ettiği şefkat ve merhamet buna mani idi.

Bazan gökyüzünde beliren bir bulut parçasından endişe eder, içeri girer dışarı çıkar bulutlara bakarak telaşlanır ve mübarek yüzünde hissedilir değişiklikler olurdu. Yağmur yağmaya başlayınca da bu endişeleri zail olur sakinleşirdi. Hz. Âişe validemiz diyor ki (Ben bunun sebebini Allah'ın Resûlünden sordum, bu endişenin sebebini öğrenmek istedim. O bana:

— Ya Âişe, ne bileyim, ufukta beliren bu kara bulut, Âd Kavminin helakine sebep olan bir azabla dolu olabilir. Âd kavmi, kendilerine va'dolunan azabı, ufukları genişliğine kaplıyarak vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördükleri zaman: “Şu ufukta beliren kara bulut bize yağmur getirecek demişlerdi de, belki o çabuk

gelmesini istediğiniz azaptır⁽⁶⁾ denilmiştir. İşte O, semaya ağan her bulutun her zaman rahmet habercisi olmayıp bazan da azab ve felaket getireceğinden endişe ederdi. Rahmet Peygamberi, inanmasalar bile insanların böyle bir felakete uğramasına gönüllü razı değildi. Onun için telaşlanırdı. Bu şefkat duygusu yalnız ebnay-ı cinsine değil, bütün mahlûkata şamildi. “Kendisinde hayat belirtisi olan her hayvanı sulamakta ecir vardır⁽⁷⁾” buyururdu. Bir kuyunun başında susuzluktan dili bir karış dışarıya sarkmış bir köpeği papucuyla kuyudan su çekip bu susuz köpeği sulayan bir kötü kadının Allah tarafından başışlanacağını haber vermiştir⁽⁸⁾.” Bu durum yalnız köpeklere de münhasır değildir.

Peygamberimizin temsil ettiği şefkat ve merhametin kaynağı bilindiği gibi, Kur’ân-ı Kerimdir. Bu yüce kitap, O’nun alemlere rahmet olarak gönderildiğini bize haber veriyor. Herkesi ve her varlığı bu rahmetin şumulüne almak isterdi. Çünkü O, yine bu rahmetin eseri olarak mü’minlere kendi canlarından, kendi nefislerinden daha evladır. Zira Peygamber, ümmetin babası mesabesinde. Hatta babanın evladını tehlikeden korduğundan daha çok peygamberler ümmetlerini siyanet ederler. Babalar belki ellerindeki imkânlarıyla sadece çocuklarını maddi tehlikelerden korumaya çalıştıkları halde peygamberler, ebedi hayatın tehlike ve felaketlerinden onları çekip çevirirler. Peygamberimiz konuya şöyle açıklık getiriyor ve buyuruyor ki: (Ben, bütün mü’minlere kendi nefislerinden daha yakınım. Bir kimse ölü de geriye borç veya tehlikeye maruz çocuk-çoluk bırakırsa onları görüp gözetmek benim boynumun borcudur. Onlarla ben ilgilenirim. Bir kimse ölüp giderken geriye mal-mülk bırakırsa o da vârislerindedir. Ben, mevlâsı yani efendisi ve yakını olmayanın sahibi ve efendisiyim⁽⁹⁾” buyuruyor. Halbuki böyle fevkalade hallerde insanların en yakınları bile ondan uzaklaşırlar. Ve bu kimsesiz kalan bu yakınların sorumluluklarından kaçarlar. Bugün İslam dünyasında bile bu ruhtan uzaklaşmış toplumlarda nice çocuklar ve nice genç anneler ilgisizlik yüzünden zayı olup gitmiş, nice yavrular yetimliğinin acı ıstırabı içinde kaybolup gitmişlerdir. Fakat hala bu yavruların, bu kimsesiz çocukların adına günler ve haftalar düzenlendiği halde onların problemleri halledilmiyor. Bugün zengin uluslar bile insanlığın şefkat meleği Yüce Peygamberimizin sahiplendiği ölçüde kimsesiz ve korunmağa muhtaç çocuklarla ilgilenmemişlerdir. Demekki zenginlik, insanı şefkatlı ve merhametli kılmıyor. Adlarına düzenlenen haftalar ve göstermelik ilgiler, insan yüreğinde bu zavallı çocuklara karşı bir merhamet kıvılcımı çaktırmıyor. Böyle olunca bunların yine derağuş edecek İslâm’ın kendisi ve onun özünden doğan sosyal müesseseleridir. Müslümanlar onlardan bu şefkat ve merhameti esirgememelidirler. Bugün bu güzel ahlâkı ve insanî davranış artık yaşanmaya yaşanmaya nisyana gömülüş ve insanlar hem cinslerini düşünmez olmuşlardır. Ve neticede yüreklerimizden merhamet duyguları sanki sökülüp atılmıştır. Halbuki İslam bu güzel ahlâkı hasletlerin ölmesini değil, yaşamasını ve canlı tutulmasını istemektedir. Peygamberimiz bir hadisinde konuya şöyle yaklaşıyor ve buyuruyor ki: (Ben Muhammedim, Ben Ahmedim, ve ben peygamberlerin sonuncusuyum, onların hepsinin

6. Tecd-i Sarih Terc. cilt: 9 sayfa 15-16

7. Tecd-i Sarih Terc. clit: 6 Sayfa ?-?

8. Tecd. Sarih Terc. cilt: 10 s: 7

9. Ebû Davut, Feraiz ve İbni Mace, K. Sadaka

ardından geldim. Ben tevbe ve rahmet Peygamberiyim ve harp Peygamberiyim⁽¹⁰⁾.

Şimdi şöyle diyebilirsiniz, (Hem harp peygamberi, hem rahmet peygamberi bu nasıl oluyor?) Yani bir şahısta, şefkat ve merhameti temsil eden rahmet sıfatı ile insanların öldürülmesine sebebiyet veren harp peygamberliği nasıl birleşiyor? Evet O'nun harp peygamberi olması da dünyaya bir rahmettir. Çünkü geçmiş milletler, peygamberlere ve onların getirdikleri mucizelere inanmadıkları için çoğu bu dünyada rezil ü rüsvay olmuşlar, yıkılıp gitmişlerdir. Ve arkalarında ibretimiz yerler-yurtlar bırakmışlardır. Halbuki ahir zaman Peygamberi, onların geçmişte olduğu gibi ilahi cezalara çarptırılarak köklerinin kesilmesini değil, İslamın kılıcıyla hayat bulmalarını ve kılıç korkusuyla küfür ve imansızlıktan vazgeçmelerini istemiştir. Bu da onlar için bir rahmet demektir.

Başka bir hadis-i şerifte ise O'nun bize olan şefkat ve merhameti şöyle ifade edilir: (Benimle ümmetimin vaziyeti karanlıkta ateş yakan bir adamın vaziyetine benzer ki böcekler ve kelekler gibi haşereler farkına varmadan kendilerini bu ateşin içine atarlar. Halbuki ben bu ateşin başında herbirerlerinizin kemerlerinden yakalayıp sizi kıyıya çekmek isterim. Fakat siz benim elimden kurtulup doğrudan doğruya süratle ateşe koşarsınız)⁽¹¹⁾. Demekki insanlar bilgisizlikle kayıtsızca kendilerini böyle tehlikeye atabilirler. Onları tehlikelerden koruyacak ancak Peygamber şefkatidir. Acaba böyle, insanlara karşı şefkatı temsil eden bir Peygamber dünyada daha uzun yaşasaydı, ümmeti için daha faydalı olmaz mı idi? Onun aramızda fazla kalması mı bizim için rahmetti? Bu süalini cevabını yine kendisi veriyor ve buyuruyor ki: (Şanı yüce Allah, kullarından bir ümmete rahmetiyle muamele etmek murad ettiği zaman, o millettten önce peygamberin ruhunu kabzeder ki, ümmetine âhiret yurdunda önce varan bir şefaathçi olsun, orada onları karşılasın. Ama bir ümmetin de helâkini murad ederse peygamberleri sağ iken onlara azap eder ve peygamberlerinin gözleri önünde onları helak eder, kendisini yalanladıkları ve Allah'ın emrine isyan ettikleri için onların helakiyle gözü aydın olur.)⁽¹²⁾ Öyle ise Peygamberimizin hayatı da memnûn da bizim için rahmettir... Çünkü peygamberler ümmetlerinin ancak salah ve felâhını, iyilik ve güzelliğini isterler. İki cihanda onların aziz olmasını isterler. Kişilerin nefisleri ise onları hep şekavete tuğyana sürükler. Bunun için de yalnız peygamberlerin onları sevmesi ve kurtuluşa da'vete etmesi kafi değil, onların da bu da'vete icabet etmeleri, onun şefkat ve merhamet kanatları altına girmeleri gerekir. Zira O'nun şefkat ve merhameti, insanın kendine acımasından daha geççerlidir.

Nitekim O'nun mü'minlere ne ölçüde acıyıcı olduğunu Kur'an'ı Kerim şöyle ifade ediyor: (Ey mü'minler, andolsun ki size kendi içinizden, günah ve masiyet sebebiyle sıkıntıya uğramanız kendisine çok ağır gelen ve son ve size son derece düşkün, mü'minlere pek şefkatli ve pek merhametli bir Peygamber geldi.)⁽¹³⁾ Bu ayette Allah tarafından Peygamberimize layık görülen (RAUF VE RAHİM) sıfatları aynı zamanda Cenâb-ı Hak'ın da sıfatlarıdır. Demekki Allah (c.c) kendi yü-

10. Şerh-i Meşarik el-Envar cilt: 2, sayfa 147-148

11. Müslim Kitab el-Fadail bab: 6

12. Müslim Kitab el-Fadail bab: 8

13. Tevbe S., ayet: 128

ce zatına mahsus ve ESMA-İ HÜSNA'dan bulunan bu iki sıfatla Peygamberini tavsif ediyor, O'na kendi sıfatlarından sıfatlar veriyor ki ümmetine karşı ne kadar derin bir şefkat ve merhamet sahibi olduğu açığa çıksın. Yani ümmetinin azaba dâçar olması şöyle dursun, herhangi bir sebeble sıkıntıya düşmeleri O'nu son derece müteessir eder. Ümmeti zahteme koşan herşey O'nu rahatsız eder. O şanlı Peygamber ümmeti üzerine işte böyle titreyip duruyor. O, insanlara ıvassız-garazsız şefkat göstermiş, onları sevmiş hepsini birden iman şemsiyesinin altına almak istemiştir. Sonra O'nun gösterdiği şefkat yalnız arab ırkına mahsus değil, arap ve ace-me herkese şamildir. Kur'ân bir başka ayette şöyle buyuruyor: (Doğrusu Allah, insanlara karşı pek müşfik ve çok merhametlidir. Size hayat veren odur, sonra sizi öldürür, sonra sizi yine diriltir. Hakikat insan pek nankördür⁽¹⁴⁾). Allah kendine mahsus bu iki sıfatı O'na layık görmüştür...

O'nun güzel ahlakı, evsaf-ı hamidesi saymakla bitmez, herşey biter, fakat O'nun güzelliği bitmez. Çünkü o, kâmil manada insandır. İnsanlığın ulaştığı en yüce ahlakî zirvedir. Peygamberdir, devlet reisidir, elçiler göndermiş, elçiler kabul etmiştir, ordular sevk etmiş, şanlı ve muzaffer bir kumandan, devlet kurucudur ve nice insanî ve ahlakî değerlerin sahibidir. Mürşittir, muallimdir, sadece kıtaları değil, gönülleri de fethetmiştir. Hatemül-enbiyadır, ilk ve sondur. beşeriyete son sözü o söylemiştir. Müşfik bir babadır, aile reisidir. Üzülmüş ve sevinmiş, ağlamış ve gülmüştür, acıkmış ve susamış, doğmuş ve büyümüş, olgunlaşmış ve kemale ermiştir, kazanmış ve kaybetmiştir. Bütün bu hallerde beşeriyet sınırını aşmamıştır, her zaman insan olmuş ve insan kalmayı bilmiştir. Her zaman kuru ekmeğini suya ıslatıp yiyen Mekkeli bir fakir kadının oğlu olduğunu unutmamıştır. Sonra da her fani gibi Hakka yürüdü. (İrcî) emrine uyararak REFİK-İ A'LAYA ulaştı. Fakat arkasında ummanlaşan nesiller bıraktı. Sağlam temellere dayanan bir cemiyet ve ahlakî disiplin inşa etti. Kıyamete kadar yankılanacak, gitgide tesir sahası genişleyecek, dostun ve düşmanın dilinden düşmeyecek bir eser bıraktı. Bu kadar zengin maddi ve manevi mirasın sahibi olarak ta dünyada, dünyalık bir şey bırakmadı. Hz. İsa Peygamberin bu dünyada taşı taş üstüne koymayacağına dair yemin ettiği söylenir, nitekim koymamıştır da. Fakat âhir zaman Peygamberi bu gerçeği şöyle perçinler: (Biz enbiya topluluğuyuz, miras bırakmayız. Bıraktığımız şeyler sadakadır).⁽¹⁵⁾

O, âlemlere bir rahmet olarak geldi. (Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik) ayeti, şimdiye kadar söylediğimiz şeylerin Hak Dili ile ifadesidir. O nura doğru koşanlar kazandı, küfrün karanlığını tercih edenler kaybetti. O, isti'dat ve kabiliyetleri aramış, bulmuş, iman ve ahlakın filiz verecek tohumlarını bu müsait ve müsteid sinelere serpmiştir. O bunların hepsini istikbalin meçhüllerine değil, insanlığın aydınlık şuuruna tevdi etti. Bilinçsiz atılan tohumlar gibi bir mevsimde haşerata yem olmadı. Bu tohumlar kök saldı, filizlendi ve boy attı ve mahsûle durdu. Bugün bir milyara yakın bir ümmet topluluğu, onun emeği mahsûlüdür. Nitekim Yüce Kitabımız bu cemaati bize şöyle anlatıyor: (O Muhammed Allah'ın Resûlüdür, O'nunla beraber olanlar ise kâfirlere karşı çok çetin, kendi aralarında ise

14. Hac S., ayet: 65

15. Enbiya S., ayet: 107

gayet merhametlidirler. Onları cemaatle rükû ve secde ederken görürsün hep Allah'ın fazl ü keremini ve rızasını isterler. Simaları secde eserinden yüzlerinin parlayan nurâniliğinden bellidir. Bu onların Tivrattaki meselleridir. İncildeki meselleri ise bir ekin gibidir ki filizini çıkarmış, derken onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış, derken sakları üzere bir düzeye dizilmiş, çiftçilerin hoşuna gidiyor. Onlarla kafirlere gayz vermek için, onlardan iman edip de salih salih amel yapanlara Allah hem bir mağfîret va'd buyurdu hem de büyük bir ecir.)⁽¹⁶⁾

O nasıl onlar için çırpındıysa vaktiyle, şimdi bunlar da O'nun için O'nun davası için ve O'nun Muhammedî ahlakını ve irfanını yaşamak ve yaşatmak için çırpınıyor olmalılar... Fakat böyle olmadığını da bugün artık kabullenmek zorundayız. Çünkü günümüzde insanlar, artık subjektif değerlere o kadar kıymet vermiyorlar. Her şey maddi kıstaslara vuruluyor ve öyle değerlendiriliyor. Yalnız pek karamsar da değiliz. Çünkü bugün İslam dünyasında bu şuur uyanıklığı varlık mücadelesi veriyor. Biz bu şuurun galib geleceğine inanıyoruz. Kokuşmuş ve tükenmiş doktrinlerin bugün hiçbir kafayı hiçbir kalbi tatmin etmediğini görüyoruz. Bugün artık beşeriyetin büyük bir kısmı gerçek mutluluğu arıyor, gerçek ahlaki kıymet hükümlerine sahip çıkmak istiyor. Bu gerçekten İslâm ve insanlık namına büyük bir inkişaftır. Demekki insanlık şimdiye kadar kaybettiği değerleri ancak son Peygamberin kılavuzluğunda bulacaktır. Doğuda ve batıda kıpırdanırlar, hep bu olgunun habercisidir. Bekliyoruz ve göreceğiz...

Bilindiği gibi, utanmak insani bir haslettir ve ancak insana verilmiştir. İnsan dan başka hiçbir canlı varlıkta haya duygusu yoktur. İnsanın insanlığı ancak haya duygusu ile ölçülür. Ar perdesi yırtılmış hayasızların insanlıktan nasibleri yoktur. Böylelerinin dünyada feda edemeyeceği hiçbir değer hükmü yoktur. Peygamberimiz her konuda olduğu gibi, haya bahsinde de bize ve bütün insanlığa örnektir. Ashab-ı Kiram, O'nun bir şeyden hoşlanmadığını mübarek yüzündeki ifadeden anlamlardı. Bakire bir kız gibi yüzü kızarır, utandığı böyle anlaşılırdı, Peygamberimizin haya duygusunu O'nu çok yakından tanıyan ashâbı şöyle ifade ederler: (Peygamber Efendimiz kendi ismet perdesi içinde bir fazilet âbidesi gibi yaşayan bir bâkireden daha utangaçtı⁽¹⁷⁾). Evet haya her insanda güzel ve lüzumludur. Ama kadınlarda daha çok lüzumludur. Herkeste fazilettir. Fakat kadınlarda faziletten de ötede bir hüviyet ve bir şahsiyettir. Ama bir genç kız için daha da elzemdir. Peygamberlerin insanlığa ilk söylediği şey: (Utanmazsan dilediğini yap) ve (Haya imandan bir şu'bedir). Haya hissi Peygamberimizde kemaliyle mevcuttu. O, öyle bir devirde gelmişti ki hayasızlık ön planda idi. Utanmak değil, utanmazlık bir meziyetti. Sırf Arabistan değil, dünyanın diğer yerleri de hayadan nasibedar edildi. Araplar çıplak yıkanırılar, hatta Ka'be-i Muazzamayı bile çıplak tavaf ederlerdi. Böyle ar ve hayadan mahrum bir toplum içinde doğup-büyümüş olan Hz. Muhammed (s.a.s) onların bu çirkin âdetlerinden son derece nefret ederdi. Ka'be'nin tamiiri esnasında HACER-İ ESRET TAŞI'nı yerine koyarken ihramı açılmış, gösterilmesi yasak olan yerlerinin görünmüş olmasından endişe ederek bayılma derecesine gelmişti. Kimdi O'na bu haya duygusunu aşıl原因? Hangi mektep ve hangi

16. Fetih Suresi, ayet: 29

17. Müslim.

eğitim sistemi vermişti O'na bu haya hissini... Ve şöyle diyordu: (Haya ile iman birlikte bulunur, biri gidince öteki de gider). Demekki imansızlık hayasızlığı, hayasızlıkta imansızlığı davet eder. Onun için milli şairimiz Mehmet Akif merhum: "Bir utanmak hissi ver gaib hazinenden bize" diye Allah'a yalvarıyor.

O, yalnız cemiyet içinde değil, en tenha köşelerde ve hatta evi içinde en mahrem yerlerde bile bu utanma duygusundan uzak değildi. O şartlarda zevceleri ile olan münasebetlerinde de bu haya hissi hâkimdi. O insanlarla çok yakından ilgilendirirdi. Bu ilgi menfaat kokusu katışmayan bir ilgi idi. Ümmet ve ashâbı bu durumu bildikleri için hep. O'nun alaka çemberi içinde kalmak isterlerdi. Bu alaka o kadar ileri gitmişti ki hizmetçiler, zaman zaman hizmet ettikleri evlerin içine su dolu kaplarını getirirler, o da hava söğük da olsa teberükten bu kapların içine ellerini daldırır, onların sularını bereketlendirirdi⁽¹⁸⁾. Bu hadise de gösteriyor ki O yalnız Medinenin ileri gelen cemaatıyla değil, bunların evlerinde hizmet eden kölelerle de ilgilenirdi. Çünkü O, örnek insandı. Ve sahib bulunduğu muâşeret kaidelerini büyük küçük, zengin fakir farkı gözetmeksizin herkese ta'lim etmek durumundaydı. Ashab Onun her hareketini hatta günlük normal hayatını bile takip ve tatbik ediyorlardı. Hz. Enes diyor ki: (Andolsun, ben Allah'ın Resûlünü berberde tıraş olurken gördüm. Ashab-ı Kiram onun etrafında dolaşıyordu. Onların maksadı tıraş esnasında saçından ve sakalından dökülen kılların yerlere değil, ellerine düşmesini istiyorlardı⁽¹⁹⁾.) Hangi ümmet peygamberine bu kadar hayranlık ve yakınlık duymuştur? Hangi peygamber ümmetine bu kadar müsamaha göstermiş, onlarla özdeşleşmiştir? Demekki bugün elimizde bulunan ve mübarek gün ve gecelerde ziyaret ettiğimiz "SAKAL-I ŞERİF" böyle toplanmış, nesilden nesile bize kadar intikal etmiştir. O'nun sakalının tellerini ziyarete böyle koşanlar, Onun ahlakını ve unutturulmak istenen sünnetini ihyaya gayret göstermelidir. Fakat maalesef millet bugün daha çok işin şekliyle meşgul oluyor.

Bir gün hafif akıllı bir kadın kendisine başvurmuş: (Ey Allah'ın Resûlü ben sana bir ihtiyacı bulacağım-senden gizli bir şey öğrenmek istiyorum dedi. Allah'ın Resûlü hemen, "Ya ümme fûlan, bak hangi sokak تنها ise oraya girelim. Senin sualine orada cevap vereyim) buyurdu. Ve Efendimiz oradaki تنها yollarından birine girdi ve kadının sorularını cevaplandırdı. Görülüyor ki Peygamber Efendimiz, bu kadını hafifi, almadı, sözlerine kulak verdi. Belki de sorduğu şeylerin saklanması hiç de gerek yoktu. Ama Peygamberimiz, ona insan olarak bir kadın olarak kulak verdi.

Bugün, insanımızın problemleri, stresleri arttığı halde, insanların itibar gördüğü iddialarının yoğunluk kazandığı günümüzde, bırakın yufka akıllı bir kadını dinlemeyi, normal bir erkeği bile dinleyen yok... Nerde itibar ve nerde insanın kıymeti...

O, iki şey arasında muhayyer bırakıldığı zaman, şayet günah değilse kolay olanını tercih ederdi. Eğer o iş, günah olan şeylerden ise ondan da son derece uzaklaşırdı. Allah'ın Resûlü, kendi nefsi için hiçbir zaman intikam peşinde koşmadı. 13 yıl Mekkeyi kendisine zindan edenleri bile fetih günü affetti. (Gidiniz, hepiniz serbestsiniz) buyurdu. Öç alma düşüncesinde olsaydı, Ka'be'de namaz kılarak başı-

18. Müslim, Kitab el-Fedail, bab: 19 No: 2324

19. Müslim, Kitab el-Fedail, bab: 19 No: 2325

na deve işkembesi geçirenleri, geçtiği yerlere diken dökenleri, Ka'be hariminde namaz kılmasına mani olanları affetmez, onlardan yeri gelmişken intikam alırdı ve tarih onu yargılayamazdı. Çünkü haklı bir durum vardı ortada. Fakat O, Allah'ın hürmetini emreylediği şeylerin hürmetini hakedenlerden yine Allah için, Allah davasının kuvvet bulması için intikam almak istemişti. (O, hiç kimseye bir fiske vurmamıştır. Ne bir kadına, ne de bir hizmetçiye. Hiçbir kimse O'nun tarafından eza ve cefaya uğramamıştır. Meğer ki Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı hümratsızlık söz konusu olsun. Bu takdirde sırf Allah için ve hakkı güçlü kılmak için intikam alırdı.)⁽²⁰⁾ Bu gibi hadis-i şeriflerden yeri geldikçe dövülebileceğinin mubah olduğu hükmü çıkarılabilir. Erkek karısını, ağa uşağını, efendi kölesini ve sahibi hizmete koştuğu hayvanını terbiye etmek veya daha iyi hizmete alıştırmak maksadıyla dövülebilir. Fakat bunlara yumuşaklıkla muamele etmek daha evladır⁽²¹⁾.

O ne yüksek ahlak ve fazilet sahibi idi ki, millet onu, daha yolunun başında komple kurarak ortadan kaldırmak istiyordu. Müşriklik geleneğini, cahilliyyetin bütün taassubunu korumak ve geçmişleriyle ters düşmek istemiyorlardı. Bunun için de hak karşısında direniyorlar ve onu doğmadan boğmak istiyorlardı. Bu uğurda o ve taraftarları nice çile ve ıstıraplara maruz kalıyordu. Abdullah bin Mes'ud anlatıyor: (Şimdi ben Nebi (s.a.s)'i görür gibiyim. O, geçmiş peygamberlerden bir peygamberi anlatıyordu ki milleti onu dövmüşte kan revan içinde bırakmıştı. Fakat O, yüzünden, hem akan kanları siliyor, hem de Ya Rabb, kavmimi affet, çünkü onlar bilmiyorlar) diyordu. Halbuki o zamana gelinceye kadar hep onların arasında onlarla içiçe yaşamıştı. Bilmemelerine, tanımamalarına imkan yoktu. Buna rağmen o, kendisi ne reva görülen bu hakareti onların bilgisizliğine veriyordu. Daha önce bir bilgileri olsaydı bu konuda kendisine böyle davranmayacaklarını, bilgisizlikten ve cahilliklerinden böyle yaptıklarını söylüyordu. Ve dolayısıyla Cenâb-ı Hakkın kendilerini affetmesi için O'na yalvarıyordu. Kaç insan ve hatta kaç peygamber, böyle çöküntü anında milletin lehine dua edebilme yüceliğini gösterebilmiştir? Bu gibi konularda O, gerçekten bir istisna teşkil eder. Kendisine karşı yapılan zulüm ve haksızlığın affedilmesini Yüce Mevladan dileyecek kadar merhametle dolup taşan bu şanlı Peygamber, bir hakkına ihkakı veya şer'î bir cezanın yerine getirilmesinde ve cemiyeti ilgilendiren bu gibi hak-hukuk meselesinde son derece titiz davranıyordu. Bir defasında kureyşin itibar ettiği mahzum oğullarından bir kadın, her nasılsa hırsızlık etmişti ve şeriatın kestiği ceza tatbik edilecekti. Fakat soylu bir aile kızı olduğu için Resûlullah nezdinde, cezanın infaz edilmemesi için bir şefaataçı arandı ve o sırada Allah Resûlünün pek ziyade sevdiği ve teveccüh buyurduğu Üsâme bin Zeyd hatırlandı. Hz. Üsâme bu konuyu Resûlullah'a arzince, Peygamberimiz: Ey Üsâme, sen Allah'ın kötülükleri bertaraf etmek için tayin ettiği cezalardan birinin affi hakkında şefaataçı mı olmak istiyorsun? dedi. Sonra ayağa kalktı ve mescidde bir hutbe irad ederek bu hadd-i şer'îye mani olmak isteyenleri şöyle uyardı:

(Ey Ashabım, şu sizden evvel gelip geçen ümmetler var ya, bunların helâkine sebep, hiç şüphenez olmasın ki onlardan soylu kişilerin ve mütegalibe takımının

20. Müslim, Kitab el-Fedail, bab: 20 H. No: 2328

21. Müslim, Şerhi Nevevi cilt: 5 Sayfa: 109

cezalarını uygulamadıkları ve ancak arkası olmayan zayıf ve güçsüz kişiler hırsızlık yaptıkları zaman onları cezalandırdıkları için helak olmuşlardır. Allah'a yemin ederim ki Muhammedin kızı Fatıma hırsızlık etmiş olsaydı onun da elini keserdim⁽²²⁾ buyurdu. İnsanların günlük hayatında o zamana kadar adı bir vak'a telakki edilen bu hukukî ve cezaî konuda gösterdiği celadet, yerleştirmeye uğraştığı hakkın peygamberce bir savunması idi ve ancak O'na mahsus bir keyfiyetti. Ve emsalsiz bir ahlak telakkisidir.

Bugün cemiyetleri huzursuz eden bu gibi olayların yekün hanesi gittikçe artmaktadır. Hırsızlık, rüşvet, ihtilas, haksızlık, murabahacılık, faiz ve karaborsacılık, yalancılık, dolandırıcılık ve her türlü ahlaksızlık, hayasızlık, yüzüzlük ve İslâm'ın haram ve yasak kıldığı edepsizlik bugün salmaseyip geziyor. Ve millet bunlardan rahatsız olduğunu gösteremiyor. Çünkü haramların önüne Dinlerin yükselettiği barajlar ve setler yıkılıyor. Suçlar ve suçlular layık olduğu cezaya çarptırılmıyor. Haramlara karşı millet ruh hassasiyetini kaybetmiş gibidir. Ziya Paşanın dediği gibi, "Birkaç kuruşu mürtekinin cayı kürektir." Ama milyonları, milyarları aşırان vurguncular herşeyin kolayını buluyor ve millet ve devlet malını talan etme hayasızlığı gittikçe kartelleşiyor. Fakat küçük hırsızlıkları, ve küçük rüşvetleri irtikap edenler mahkûm ediliyor. Gerçi ahlaksızlığın ve hırsızlığın büyüğü küçüğü yoktur. Ama memlekette büyük vurgunların cezasız kalışı küçüklere cesaret veriyor, neden başkaları gibi daha büyük vurgunlar vurmadığının nedametini taşıyor.

İnsanların ahlakını güzelleştiren ve onları hem cinsleri arasında sevimli kılan esasların başında şüphesiz ilim gelir. Ancak ilim, tek başına ahlakîliği de ifade etmez. Yani bilgi sahibi olmak ahlaklı insan olmak demek değildir. Bazan bilgi insanın tuğyanını artırır. İlmîni bir silah olarak İslama ve topluma karşı kullanmaya kalkışan bilgin, insanlığın dayandığı kıymet hükümlerini tahrib etmek için şüphesiz kendisinde daha bir güç bulur ve ilmîni bir vasıta olarak da kullanabilir. "Gerçi ilmin, ahlakı güzelleştirme hususunda büyük önemi vardır. Fakat ahlak işi ilimden ziyade bir irade ve ihtisas işi olduğundan iman için sadece ma'rifet kafi olmadığı gibi, ahlakî teminat için de sadece ilim yeterli değildir. Eğer yeterli olsaydı hiçbir kimse hakkı bilip dururken yalan söyleyemez, hilâfına hareket edemezdi. Bir gaflet, bir şehvet, bir öfke, bir haset, bir itiyat, bir ümit, bir yeis, bir gurur, bazan bir kimseye pek iyi bildiği bir hakikatın ve hatta bütün bildiklerinin aksini yaptırmağa kafi geliyor. İnsan bir hakkın hak olduğunu anlar da kabûl etmez olur mu? Diyenler herhangi bir yalancının meselenin doğrusunu bilip dururken yalancılık ettiğini ve herhangi bir dolandırıcının bilerek dolandırıcılık yaptığını düşünemiyenlerdir. Bunun gibi "bütün fenalığın başı cehalet ve bilgisizliktir" diyenler, zeki veya tahsil görmüş şerirlerin şirretinden daha çok korktuklarını hesaba katmayanlardır. İblis bunun en büyük örneği, şeytanlık da bunun kaynağıdır. Cahillerin şirki de esasında böyle hainlerin hakkı tahrifi ile tezvir ve iftiralarına aldanıp kapılmalarının eseridir⁽²³⁾.

Evet İslam Dini akla nasıl yüksek bir paye vermiş ise, aklî ve fikrî tekamülü hazırlayan ilim ve irfana da o nisbette önem vermiştir. Bunun için Kur'ân-ı Ke-

22. Tecrid-i Sarih Terc. clit: 9 H. No: 1507

23. Hak Dini Kur'ân Dili M. Hamdi Yazır cilt: 2. Sayfa: 1468. Ebüz Mat. İst. 1936 I. Tabı. 80

rim: (Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?) diye sormuş ve bunların eşit olma-
yacağını akıl ve izan sahibi insanların idrakine bırakmıştır. Ve (kulların içinde Al-
lah'tan korkanlar ancak ilim adamlarıdır). Bu konuda başka bir gerçek de şudur:
(İslam beşikten mezara kadar ilim tahsilini kişiler üzerine farz kılmıştır). İmam
Beyhaki şunu rivayet ediyor: (İlim Çinde de olsa gidip alınmaz, çünkü ilim tahsili
müslümanlar üzerine farzdır). Demekki tavsiye edilen ilim, ahlakı ve insanlığı güç-
lendiren ilimdir. İlimle ahlakı kucaklaştıran, ilmi de ahlakı da insanlığın emrine
veren İslamdır ve Onun şanlı Peygamberidir. Ne mutlu ilimle irfanı ve amelle ihla-
sı birleştirerek bir ahlak örneği olan insanlara.

Suret ve siret güzelliği çok eski çağlardan beri insanlığın özlemini çektiği bir
hususdur. Ama bunu insanlar kemaliyle hiçbir zaman gerçekleştirememiştir. Gü-
zellik, belki herkesin gözünde bir değerdir. Ama bazan bu değer dış yüzü ele alın-
mış, ona itibar edilmiş, bazan da ruh güzelliği ele alınmış, güzellik ondan ibaret
sayılmıştır. Dışa aldananlar öze inememiş, insanın içindeki güzellikleri keşfedeme-
mişlerdir. İç güzelliğine ihtimam edenler, zarfla mazruf arasındaki iç ahengi dik-
kata almamışlardır. Halbuki insanın aradığı güzellik suret ve siret güzelliği olma-
lıdır. İslamın tervec ettiği güzellik fitrî güzelliştir. Peygamberimizin güzelliği fitrî
bir güzelliştir. Ahlakı ne kadar güzelse, endam ve atvarı da o kadar güzeldi. Güzel-
lik sanki O'na, kendisi nasıl istiyorsa, kendisini öyle yaratmış gibi bir lutuf olarak
verilmişti. Şemail kitapları, O'nun bu iç ve dış güzelliğini anlatmakla bitiremiyor-
lar. Sima ve çehre itibarıyla yani dışa dönük güzelliklerde belki Hz. Yusuf daha
güzeldi. Çünkü Mısırlı kadınlar, ona olan hayranlıklarını meyve yerine ellerini doğ-
rayarak ifade etmişler. Fakat gerçek güzellik denilebilecek fitrî hasletler, emraz-ı
batınıyyeden arınmış bir ahlakî kemal, ancak son peygamber Muhammed Musta-
fa'ya mahsustur. Bunu Kur'ân şöyle dile getirir: (Ve herhalde sen, şüphesiz pek
yüksek bir ahlak üzerindesin⁽²⁴⁾) yani en yüksek hayır gayesine ulaştıracak pek gü-
zel ve pek yüce huylar, hakikaten hürmete layık seciyye ve meleke, maneviyat üzere
yaratılmış bulunuyorsun. Onunlu yürüyecek, o gayeye ereceksin. İşte o ahlak, sırat-ı
müstekîmi ve dini hak olan İslamı teşkil eden "EDEB-İ KUR'ÂN" Ve ahlâk-ı İla-
hiyyedir ki onu Allah Teâlâ bahşetmiş, (Şanımlı için Allah'ın Resûlünde sizin
için en güzel örnekler vardır⁽²⁵⁾) buyurmuştur. Resûlullahın ahlakı "başkalarının
idrâk edemeyeceği kadar güzelliklerle mümtaz bir büyük ahlâktır." Bu kitab-ı mü-
binde kalem-i alanın yazdığı satırların büyük ve müstesnâ bir ayeti olmak üzere
bütün te'kid unsurlarıyla da takviye edilmiş mümtaz bir ahlak aynıyla KUR'ÂN
olan veya aynıyla O'nun ahlakından ibaret olan bir kitap ki onun "AMELÎ" ah-
lakı demektir.

Said bin Hişam, Resûlullahın ahlakını Hz. Âişe validemizden sordum. Bana
cevaben dedi ki: (Sen Kur'ân okumuyor musun? Evet okuyorum, dedil. İşte O'-
nun ahlakı Kur'ân'dan ibaretti⁽²⁶⁾) buyurdu. Bu beyande iki mana sezilir:

1) Kur'ân'daki Mekarim-i ahlâkın hepsi onda vardı.

2) Kur'ân'da buyurulduğu üzere O'nun ahlakı öyle büyük bir ahlak idi ki Onu
Kur'ân'ın dışında başka bir tarif, başka bir tanımla anlatmak mümkün değildir

24. Kalem Süresi, ayet: 5 (Hak Dini Kur'ân Dili)

25. Ahzab Süresi, ayet: 21

26. Hak Dini Kur'ân Dili, cilt: 7, sayfa: 5269 Ebüz Mat. İst. 1936 I. Tabı.

demek olur. Demekki Kur'ân tam ve eksiksiz bir ahlak kitabı. Onun hükümleri arasında kaabil-i tatbik olmayan, değişen şartlara göre gözden geçirilip ayıklanma ihtiyacı duyulmayan ve zaman aşımına uğramayan bir ilahî kitaptır. Böyle olunca onun koyduğu ahlakî umdeler de ölümsüz olacak demektir. İnsan fitratına en uygun dinî, ahlakî ve sosyal prensipler onun değişmez vafıdır.

O, bu ahlakı hem yaşamış, hem de ümmet ve ashabına öğretmiştir. Bazan da onların samimiyyetten kaynaklanan aşırı sevgi diyebileceğimiz davranışları onu üzmüş, fakat ilahi mektebin büyük mürebbisi onları üzmemek için bir şey söyleyememiş, ama O'nun yerine ilahi vahy devreye girmiş, onlara edebini, ahlâkın ulaşıl-mayan zirvesine ve onun zevcelerine karşı nasıl davranılacağını öğretmiştir. Ah-zab sûresi bu eğitici düsturu şöyle ifade eder: (Ey iman edenler, Peygamberin evle-rine yemeğe çağırılmaksızın vakitli vakitsiz girmeyiniz. Fakat davet edilirsenez gi-rin ve yemeği yeyince de hemen dağılın. Sohbet etmek için de girip oturmayın. Si-zin bu haliniz Peygamberi üzüyor, fakat size bir şey söylemekten utanıyor. Halbuki Allah, hak olan gerçeği söylemekten çekinmez. Ayrıca Peygamberin zevcelerinden birşey isteyeceğinizde onu perde arkasından isteyiniz⁽²⁷⁾).

Bu ve emsali ayeti celilelerden anlaşılıyor ki Allah'ın Resûlü yalnız din ve ah-lak nazariyyatçısı, bunların yalnız tebliğ edicisi, hüküm koyucusu değil, aynı za-manda bu ahlakî esasları bütün incelikleriyle nefsinde yaşamış, bulunduğu muhit-te imtisal nümunesi olmuş, nazariyyatçıdan ziyade tatbikatçı olmuştur. Onun içindir ki "Sireti Muhammediyyede, her nokta-i nazardan iktida edilecek, arkasından gi-dilecek, kendisine vicdan huzuruyla uyulacak pek güzel bir örnek vardır." İşte ayet-i kerime: (Andolsun ki Allah'ın Resûlünde muhakkak sizler için pek güzel bir ör-nek vardır. Allah'a ve son güne ümit var olup da Allah'ı çok zikretmekte olan kim-seler için.)⁽²⁸⁾

Görüyorsunuz ki önemli olan ahlâk kanunları vazetmek, prensipler koymak değil, onları bilfiil yaşamak, tatbik etmek ve etrafındakilere örnek olmak. Kur'ân tabiriyle "ÜSVE-İ HASENE" olmaktadır. Çağımızda bu örnek insanlara, peygam-berâne takva hayatı yaşayan örnek insanlara ne kadar çok ihtiyaç vardır. Dünya-mızda herşey mebzûl olarak bulunduğu halde onları disipline edecek, taşkınlıkları önleyecek, haksızlıkları bertaraf edecek, iyiliği ve güzelliği telkin edecek örnek şah-siyetler maalesef yoktur. Ve bu şahsiyetlerin dışardan idhali de imkansızdır. Kendi içimizdeki kuvvetleri, bu düsturların ışığında hareket geçirip bu fazilet abidesi insanları kendimiz yetiştireceğiz. Muhtaç olduğumuz şey kanaatimce budur. Bu-nun çare ve yollarını aramalıyız. Ahir zaman Peygamberi tam bir örnektir ve uyul-ması lazım bir büyük örnektir.

Peygamberimiz ayrıca insanların en cesuru idi. Cesareti yalnız maddî gücün-den değil, manevî kuvvetlerden de kaynaklanıyordu. Bir gece Medine halkı korkuya kapılmış, baskına uğradıklarını zannetmişlerdi. Korkunç sesler geliyordu ve halk sesin geldiği istikamete doğru yürüyordu. Halbuki Allah'ın Resûlü, halktan önce Hz. Talhaya ait (MENDUB) isimli çıplak bir ata binerek sesin geldiği tarafa doğru sürmüş ve geri dönerken, Ebu Talhanın atının üzerinde, kılıcı boynunda asılı

27. Ahzab suresi, ayet: 53

28. Ahzab suresi, ayet: 21

olduğu halde Medine halkını yolda karşıladı ve onlara şöyle seslendi (korkmanıza gerek yok, telaşlanmayın dedi ve ekledi, uyuşuk gibi olan bu atı biz fırtına gibi bulduk veya deniz dalgası gibi coşkundu⁽²⁹⁾) buyurdu. Bu olayda o büyük peygamber, sadece cesaret göstermemiş, saldırıya uğrayan yavrularını cansiperane korumaya çalışan bir müşfik baba gibi olaydan haberdar olmuş ve kimseyi telaşlandırmadan oraya koşmuştu. Bu halde ancak onun gösterebileceği bir cesaret ve şefkatti.

O, yalnız böyle yakın maddî tehlikenin değil, manevi felaketlerin üzerine de böyle korkusuzca yürümüştür. Günümüzde insanda moral çöküntüsü meydana getiren pekçok olaylar geliyor. Ve bu çöküntülere fert ve cemiyet olarak karşı koymak adetâ imkansızlaşıyor. Böyle bir zamanda bu yıkımı önlemek ve ruhî depresyonlara maruz kalmamak için ahlak yapısının ve moral gücünün çok yüksek olması ve bu gücün semavî bir kaynaktan beslenmesi lazımdır. Dibinde beşeri zaaf- ların bulunduğu bir direnç sistemi, insanı yıkılmaktan neticesi intiharlara varan moral çöküntüsünden kurtaramaz. Bunun için ahlakî müesseselerin devlet eliyle ve imkanıyla güçlendirilmesi elzemdir. Çünkü bireylerin geçirmiş olduğu her türlü ahlakî ve psikolojik depresyon toplumuda sarsar. Toplum sarsılınca, devlet elindeki çok büyük maddî güçle bunlara karşı koymak istese bile, manevi güç seferberliği yapmadan bunları yeniden inşa ve ihya edemez. Ahlakî çöküntü çok daha çabuklaşır ve bu da hem devletin hem de milletin inkırazına sebep olur. Aslında acı meyveleri teessürle tadılan bu hadiselerle hiçbir siyasî güç seyirci kalmaz. Malesef ülkemizde bu yıkımın çare ve reçeteleri, hep yabancı tedbir ve payandalarda aranır. Ekonomik tedbirler alınır ve zannedilir ki çöküntüyü hazırlayan amillerin başında ekonomik sıkıntı var. Halbuki, yurdumuzda ve dünyada bu yıkım ve moral çöküntüsü, ekonomik imkanları daha çok müsaide olan aile ve toplum çevrelerinde görülmektedir. Bunu saklamağa gerek yok... Evet bu yaraların sebeplerinden biri de şüphesiz ekonomik şartlar ve zorluklardır, ama tek başına bir faktör değildir. Yani ekonomik sıkıntılar bertaraf edilse bile ahlakî çözümlerin önü alınamayacaktır. Öyle ise tedbir, milletimizi ayakta tutan dinî ve ahlakî kuruluşları yeniden ihya etmek olmalıdır. Yoksa kendi varlık sebebine devlet, umursamazlıkla veya ladinî eğitim sistemiyle seyirci kalabilir.

Her insanın insan olmak haysiyetiyle hem cinsine karşı acıma duygusuyla dopdolu olması gayet doğaldır. Hele anaların babaların çocuklarına karşı şefkat ve merhameti fitratın verdiği bir büyük haslettir. Ama hiçbir insanda bu şefkat ve merhamet duygusu, Peygamberimizinkinden daha ince ve hassas değildi. Çünkü o, yalnız kendi çocuklarına ve torunlarına karşı değil, bütün çocuk-çoluğa karşı müşfikti. O, herkesi sever, herkese acırdı. Enes bin Malik bize O'nu şöyle anlatır: (Ben, Allah'ın Resûlü kadar elinin altında bulunan çocuk-çoluğa merhamet eden, onlara acıyan bir başka insan görmedim. Resûlullahın oğlu İbrahim doğduğu zaman, Medinenin yakınlarındaki köylerden birinde, süt annenin yanında bulunuyordu. Allah'ın Resûlü, bazan beraberinde biz de olduğumuz halde çocuğun yanına giderdi. Bir ziyaret esnasında çocuğun kaldığı eve girdi. Fakat evin içi dumanla doluydu. Çünkü İbrahim'in süt babası demirci idi. Bundan dolayı da evin içinde duman eksik olmazdı. Resûlullah, çiğerparesi İbrahim'i kucağına aldı, öptü, kok-

ladı, kucakladı, sonra döndü. Ravi diyor ki İbrahim vefat edince Peygamberimiz “İbrahim benim oğlumdur. O bir süt kuzusu iken öldü. Onun cennette iki tane süt annesi vardır ki bu anneler onun süt emme müddetini tamamlayacaklardır⁽³⁰⁾.

O, oğlu İbrahim’in can çektiğini görünce yaşlı gözlerle şöyle diyordu: (Göz ağlar, kalb mahzun olur-Bu teessür uyandıran manzara karşısında-biz ancak Rab-bimizin hoşnut ve razı olacağı sözleri söyleriz. O’nun rızası hilafına bir şey söyleyemeyiz. Vallahi Ya İbrahim, biz senin ayrılığına çok hem de çok üzüldük.)⁽³¹⁾

Her baba gibi o da bu evlad acısından fazlasıyla müteessir oldu. Çünkü Hz. İbrahim O’nun ilerleyen yaşında bir gönül meyvesi idi. Diğer oğulları gibi, İbrahim de küçük yaşta vefat etmişti. Fakat o zamanlarda daha çok insanlığın kurtuluşu için mücadele veriyordu. Birkaç çocuk, bunlar kendi öz evladı olsa da O’nu o kadar çok derinden yaralamıyordu. Veya bunların ıstırabını yüreğine gömüyor, beşeriyetin iman konusu onu daha çok meşgul ediyordu. Fakat İbrahim sanki hepsi için ilerlemiş yaşında bir ilahî lutuf gibi idi. Ve onun yaşamasını istiyordu. Ama ne çare ki büyüklerin imtihanı da büyük olurdu. Dağlardan-derelerden inen seller nasıl alçak yerlerde birikiyor ve denizleri ve deryaları oluşturuyorsa, peygamberlerin de ibtilâ ve imtihanları öylesine büyük oluyordu. Ve oralarda bu cemiyet yükünü çekecek kabiliyet ve istidat vardı ve çektiler, sızlanmadılar, şikayetçi olmadılar. Ve fakat, bizim bilemediğimiz bir takım hikmet ve maslahatlar neticesi İbrahim yaşamadı. Ve bu son erkek evlad acısına da tahammül ederek ümmet ve ashabına örnek oldu. Saçını-başını yolmadı, kalbi teessürle doldu, gözü ve özü ağladı ve bunu da ifade etmekten çekinmedi. Bu şefkat, yalnız kendi çocuklarına gösterilseydi tabii idi. Fakat O, başka çocuklar ve başka yetimler için de bu duyarlılığı gösterdi.

Bir gurub bedevi Resûlullahın huzuruna geldi. Bir münasebetle bunlar, sahabilere: “Sizler, çocuklarınızı sever okşar mısınız” diye sordular. Sahabiler de “evet” dediler. Bedeviler, fakat Allah’a yemin olsun ki biz, kendi çocuklarımızı sevip-okşamayız, dediler. Bunun üzerine Resûlullah “Allah sizin kalbinizden şefkat ve merhameti söküp aldıysa ben ne yapayım”⁽³²⁾ buyurdu. Bir defasında Akra bin Hâbis, Peygamber Efendimizi, torunu Hasanı sevip okşarken gördü ve O’nun torunda olsa çocuklarla bu kadar yakından ilgilendiğini yadırgadı. Hayretini gizlemeyerek “Ey Allah’ın Resûlü, benim on tane çocuğum var, onların hiçbirini, sizin gibi böyle öptüp okşamadım” dedi. Bunun üzerine Efendimiz “gerçek şu ki başkalarına merhamet etmeyene, merhamet olunmaz”⁽³³⁾ buyurdu.

O, evrensel rahmetin Peygamberiydi. Bu şefkat ve merhamet yalnız çocukları değil, bütün bir beşeriyeti kuşatıyordu, ve (insanlara merhamet etmeyene Yüce Tanrı da merhamet etmez)⁽³⁴⁾ buyurdu.

Çarşıda-pazarda çocukların yanaklarını okşar, saçlarını sıvazlar, onları sevdiğini gösterirdi. Çocuklar da O’nun bu güzel huyunu bildikleri için mescitten çıkarırken, hane-i saadete girerken O’nun başına toplanırlar, sanki saçlarının-başlarının

30. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 15 Hadis No: ?

31. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 15 Hadis No: ?

32. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 15

33. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 15

34. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 15

okşanmasını isterlerdi. Çocuklara o kadar müşfikti ki çocuklar O'nunla rahatlıkla şakalaşırlardı. Tabii onlara karşı çatıkkaşlı ve asık suratlı davransaydı, çocuklar O'na, bu kadar yakınlık göstermezlerdi. Ashabdan Cabir bin Semüre diyor ki: (Allah'ın Resûlü ile birlikte bir öğle namazı kıldım. Sonra o, evine gitmek üzere mescitten çıktı, ben de beraber çıktım. Kendisini mescidin civarında birçok çocuk karşıladı. Resûlullah onların teker teker yanıklarını okşadı.)⁽³⁵⁾

Enes bin Malik R.A. şöyle rivayet ediyor: Resûlullah, ahlâkan insanların en güzeli idi. Bir vakit benim "Ebu Umayr" isminde bir erkek kardeşim vardı. Zannederim memeden de yeni kesilmişti. Allah'ın Resûlü evimizi teşrif edip kardeşimi görünce-onun oynadığı küçük kuşu kasederek "Ya Eba Umayr ne olduğu nuğayr" der ve kardeşimle şakalaşır⁽³⁶⁾. Bu rahmet şemsiyesinin altında belki birçok çocuklar barınırdı.

Peygamberimiz, insanlığa ve kendi milletine karşı şefkatini, arapların tehlike habercileri için sıkça başvurduğu bir meselle anlatmıştır ki (Benimle, Allah'ın benim vasıta ile gönderdiği gerçeğin vaziyeti şu adamın haline benzer ki, o adam kavmine geldi ve Ey Kavmim, ben kendi gözlerimle düşman ordusunu gördüm, size baskın yapmağa hazırlanıyor. Haberiniz olsun ki ben tehlikenin büyüklüğünü haber veren bir korkutucuyum⁽³⁷⁾. Aman başınızın çaresine bakınız ve kurtuluş çaresini arayınız, buyurdu. Bu ihbar üzerine kavminden bir bölük insan, ona inandılar ve itaat ettiler de gecenin ilk saatlerinde tehlike bölgesinden kolaylıkla uzaklaştılar. Onlardan bir kısmında bu "KORKUTUCU"yu yalanladılar ve sabaha kadar yerlerini terketmediler. Derken düşman birliği ansızın onları bastırdı ve onları tamamen imha etti. İşte bana itaat edip de bana tabi olanla, bana âsi olupta benim getirdiğim hakikata inanmayan kimselerin meseli aynen böyledir) buyurdu. İnsanları kurtarma tutkusu O'nda bir aşk, bir heyecan halindeydi. Zaten O'nun mayası aşktı. Allah sevgisi onun yanında herşeyden üstündü.

O insanı severdi, çocukları sevdiği kadar. Hayvanları sever, onların hukukana riayet edilmesini isterdi. Halbuki şimdi okul kitapları müfredatında hep öğrenmenin tavsiye edildiğini, fakat insanları ve hayvanları sevmenin müfredatta yer verilmediği gözlenmektedir. Çocuklara sadece "ÖĞRENECEKSİNİZ" telkininde bulunmak kanaatimce yanlıştır. Hem öğrenecek, hem de seveceksiniz demek gerektir. İnsan sevgisi başka nasıl öğretilir ki. Peygamberimiz, kâinatı hep bu sevgi ile kucaklamak istedi. Getirdiği dine insanlar inanmayacaklar diye nerde ise canına kıyacaktı.

Ümmî idi. Okuma-yazma bilmiyordu. Bir mektepte okumamıştı, özel tahsil görmedi. Bu ümmilik ve okuma-yazma bilmemek, başka insanlarda kusur ve eksiklik sayılır, fakat O'nda faziletti, kemaldi. İnanmayanların itiraz kapısını kapatan bir kemal. Çünkü bu ümmilikle birlikte KUR'ÂN gibi bir kitap getirdi. Sıla-i rahimi terketmez, uzak-yakın akrabalarıyla ve konu-komşu ile iyi münasebetlerini devam ettirirdi. Herkese iyilik etmeyi severdi. Bütün ahlakî güzellikleri tamamlamak için gönderilmişti. Ve O, bu güzellikleri önce nefsinde tamamladı, tatbik etti ve örnek

35. Müslim Kitab el-Fedail bab: 21 Hadis No: 2329

36. Müslim, Âdâb, bab: 5 Hadis No: 2150

37. Müslim, Kitab el-Fedail bab: 6

oldu. Yapmadığı ve yaşamadığı şeyleri kimseye telkîn etmedi.

İbadet etmekten olağanüstü zevk alırdı. İbadet, ruhunun gıdasıydı. Her namazı, bir mi'rac kudsiyeti ile edâ ederdi. Çünkü O, kulun Rabbine en yakın olduğu ânın, başını secdeye koyduğu ân olduğunu söylerdi. Çünkü yüce Rabbimiz O'na hitaben "Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et⁽¹⁾" diyordu. O, Refik-i a'laya ulaşıncaya kadar ibadete devam etti. Resûl olarak geldi, fakat kulluğunu unutmadı. Teheccüd namazı kılar, hep seherleri uyanık geçirirdi. Ümmetine de bu konuda şu tavsiyede bulunurdu: (Geceleri ibadetle ihya ediniz, çünkü bu sizden önce geçen salih kulların âdetidir) buyururdu. Gerçekten insanı Hakka kavuşturacak yol, gecelerde yapılan ibadetlerdir. İyiliği emreder, kötülüklerden sakındırır. Çünkü Kur'ân bunu emrederdi. Kur'ân ise O'nun ahlakının bütünüydü, veya O'nun ahlakının bütünü Kur'ân'dan ibaretti. Kur'ân diyordu ki "Ey ümmet-i merhume, içinizden insanları hayra ve iyiliğe davet eder, iyiliği emreder, kötülükten nehyeder br cemaat bulunsun. İşte felah bulanlar-ebedi kurtuluşa kavuşacaklar bunlardır"⁽³⁹⁾. O, hep bu Kur'ân'ı düsturu yaşadı. Ve de yaşattı...

Allah'tan ençok korkan O idi. Allah'tan ençok korkanınız benim, diyordu. Çünkü Allah'ı ençok tanıyan O idi. Bu ma'rifetullah O'nu Allah'tan korkmağa sevke diyord. Ma'rifetullah ölçüsünde mehafetullahı sahipti. Yani irfanı nisbetinde, kalbinde, Allah korkusu vardı. Takvasının, tevazuunun, sabır ve sebatının, ahde ve fa, hukuka riayetinin, vakar ve heybetinin kaynağı hep bu Allah korkusu ve hak ma'rifeti idi. İnsanoğlu bu yeni ruha, bu diriltici nefese Onun himmetiyle kavuştu. Kalblere Allah korkusunu O üfledi. İnsanları putların önünden O kaldırdı. Yüce Rabbi tanıma kıvamına O getirdi. Dün putların önünde başeğenler, bugün huzur-ı Hakta secdeye kapanıyorlardı. Arap yarımadası o zaman hem İrandan gelen ateşperestliğin tesirine açıktı, hem de Doğu Romanın putperestliğine. İki yoldan ve iki kanaldan Arap yarımadasına ahlâksızlık sirayet ediyor, çöl insanının fitratı böylece bozuluyordu. Gözü dünyada iken Arabistandan sadece müşriklığı değil, ahlâksızlığı da bertaraf etmek istiyordu. Kahkaha atmaz, hoşuna giden şeyler olursa tebensüm ederdi. Mahzun olduğu zaman da yüzünden bu tebensüm çizgileri eksik olmazdı. Mubah olan şeyleri yapmaktan çekinmezdi. Bazan zevceleri ile yarışlar yapardı. Hz. Aişe "r.a" diyor ki: (Ben Peygamber efendimle bazan yarış yapardım ve O'nu geçtiğim olurdu. Sonra ben biraz şişmanlayınca O beni geçti. Ve omuzuma yavaşça dokunur. İşte bundan dolayı yarışı kaybettin der, benim şişmanladığıma işaret ederdi.)

Hizmetçileri vardı. Bunları yemede, içmede, giyim ve kuşamda birbirinden ayırmazdı. Hz. Enes: (Uzun yıllar kendisine hizmet ettim, O'nu Peygamber olarak gönderen hakka yemin ederim ki, hoşuna gitmeyen işlerde bana niçin böyle yaptın, demedi. Yapmadığım işlerde de niçin bu işi yapmadın, demedi. Evi halkından kimse beni ayıplamadı. Bu gibi işlerde de bırakın onu bir kaza olmuştur⁽⁴⁰⁾) (derdi.

O, kendisini davet edenlerin davetine icabet ederdi. Biriyle musahafa ettiği zaman muhatabından önce elini çekmezdi. Hastaları ziyaret eder, cenazeleri teşyi eder-

38. Hicir s. ayet: 99

39. Âl-i İmran s. ayet: 104

40. El-Mustatraf, cilt: 1, sayfa: 127

di. Fakirlerle oturur-kalkar, onlarla sohbet ederdi. Gelmiş-geçmiş günahları bağışlandığı halde Allah'tan ençok korkan, Allah yolunda bedenen ençok yorulan, hiçkimsenin kınamasına aldırmadan Hak yolunda ençok çalışan o idi. Ümmet ve ashabına da böyle örnek oldu. Onlara kendi yediğimizden yedirmemizi ve kendi giydığımızdan giydirmemizi emrederdi.

Gerçi O'nun şefkat kanatları altında yalnız köleler ve çocuklar yoktu. Toplumun diğer güçsüz tabakaları da bu himayenin şemsiyesi altında idi. O, herkese her varlığa karşı müşfikti, merhametli idi. Bu rahmet ve merhametten ençok istifade edenlerden biri de kadınlardı. Çünkü o devirlerde dünyanın en medenî ülkelerinde bile kadınlar horlanıyordu, birçok yerlerde insandan bile sayılmıyordu. Hilkiyle mütenasib olmayan işlerde çalıştırılıyor, pazarlarda alınıp satılıyordu. Bunların bir çokları hür doğduğu halde, hürriyetleri ellerinden alınıyor ve esir pazarına düşürülüyordu. Bir meta gibi alınıp satılıyordu. Erkeklerin bazice-i şehvetiydi. Ölen kimselerin zevceleri mirasçılara intikal ediyor, eşya gibi taksim ediliyordu... Kız çocukları ise diridiri toprağa gömülüyor, bu yürek parçalayıcı olaylara insanlık seyirci kalıyordu. Tabii "FEMİNİSTLER" bunları bilmemezlikten geliyor ve sanki kadının kadınlık hak ve özgürlüğünü İslam kısıtlamış gibi, tenkitlerini hep İslama ve İslâm'ın getirdiği kadın haklarına yöneltirler. Halbuki İslam geldiği zaman dünyanın her tarafında kadının durumu yukarıda çizilen tablodan daha iyi değil daha kötü idi. İslam kadını içinde bulunduğu bataklıktan kurtarmış, ona şahsiyet kazandırmış, hilkatine uygun hak ve görevler vermiştir.

Hız. Aişe validemiz bize iki çocuklu bir anayı anlatıyor: (Bir defasında yanında iki kız çocuğu ile bir kadına yanına geldi ve benen, kendisine birşey vermeme istedi. Fakat o sırada benim yanımda bir tek hurmadan başka birşey yoktu. Bu birtek hurmayı kadına verdim. Kadında bu bir tek hurmayı iki kız çocuğuna bölüştürdü. Ve kendisi yemedi. Sonra kadın iki çocuğunu yanına alıp gitti. Arkasından Peygamberimiz yanıma girdi ve ben kadının bir hurmayı kendisi yemeyipte iki çocuğuna taksim ettiğini Peygambere anlattım. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz "Kadın-erkek herhangi bir mü'min kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya düşer ve onlara iyilik edip güzel muamelede bulunursa, o kız çocukları kendisi için cehennem ateşinden koruyan birer perde olurlar"⁽⁴¹⁾ buyurdu. İşte ana ve işte kadın... Anaların çocukları hakkındaki analık şefkati kız çocuklarından, sırf kız doğdukları için nefret eden ve daha çok üretime katkıda bulunamayacakları için diridiri toprağa gömülen bir ortamda yükselen bu sevgi ve merhamet abidesi gerçekten bir ahlak ve insanlık örneğidir. Bütün analar böyledir, yaratılış itibariyle... Onu başka türlü düşünmek, Peygamberin ahlak ve kadın telakkisine ters düşer.

Bir keresinde şöyle buyurdu: (Allah'ım, ben iki zayıf tabakanın yani kadınlarla yetim çocukların hakkına tecavüzü şiddetle haram kılıyorum)⁽⁴²⁾ buyurdu. Ayrıca: (Dul kadınlarla miskinlerin işlerine koşanlar, Allah yolunda cihad etmiş gibi ecir ve mükafata nail olurlar)⁽⁴³⁾ buyurdu.

Resûlullah'ın iştirak ettiği bazı gazalarda kadınların da öldürüldüğü, maktûller arasında bir kadın cesedinin bulunduğu kendisine haber verilince O: (Kadınlara

41. Riyaz-us-Salihin Terc. clit: 1, Hadis No: 266

42. Riyaz-us-Salihin (Metin) sayfa: 136 I. Baskı İRAN

43. Müslim, Kitab el-Zühd ve el-Rekaik bab: 2 Hadis No: 2982 : 2982

rın ve çocukların öldürülmesini yasakladı⁽⁴⁴⁾.) Görülüyor ki büyük ahlakî ve sosyal çalkantılara sebep olan ve birçok insanî değerleri alt-üst eden ve kendi şartları içinde mütalaa edince normal bile sayılan fevkalade olaylar karşısında kadınların ve çocukların kanının dökülmesine müsaade etmemiştir. Şimdi nerede bu ahlakî ve insani değer ölçülerine saygı... Bırakalım harp gibi fevkalade olayları, normal zamanlarda bile milyonlarca çocuk, açlıktan ve sefaletten ölüme terkedilmiş ve medeni dünyanın gözleri önünde çocuklar, sineklere ve bulaşıcı hastalıklara maruz bırakılıyor. Ve insanlar insanlara hükmedebilmek ve daha çok nimetten istifade edebilmek için öldürücü silahlar icat ediyor...

Kur'ân-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde daha nice güzel öğütler ve Peygamberimiz de kemalini bulmuş nice ahlakî güzellikler mevcut. (Mü'minlere kanat ger, tevazu göster, onlara şefkatle muamele et.) Ve (Sakin yetime kahretme, dilenciye azarlama.) (Sakin dinde hadden aşip ifrata gitmeyin. Çünkü sizden evvelkilerin helakine sebep, ancak dinde ileri gitmiş ve haddi aşmış olmalarıdır⁽⁴⁵⁾.)

Allah'ın Resûlü, nübüvvetten önce de bu yüksek ve güzel ahlak ile mütehallik idi. Hıra mağarasından yüreği titreyerek evine döndüğü zaman, Zevcesi Hz. Hadiceye: "Kendimden korkuyorum Ya Hadice," deyince Hz. Hadice validemiz, O'nda daha önce gördüğü ahlak ve fitrat güzelliğine işaret ederek O'nu teselli etmiş ve şöyle demişti: (Hayır -Ya Muhammed- öyle değil. Allah'a yemin ederim ki O, hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen, akrabayı gözetir, sila-i rahmi yerine getirirsin, işini görmekten aciz olanların işlerini görür, onların ağırlığını yüklenirsin, yokluk içinde kıvrananları sıkıntıdan kurtarır zengin kılarısın ve kimsenin vermeyeceğini verirsin. Misafiri ağırlar, hak yolunda zuhur eden hadise ve önemli işlerde halka yardım edersin.⁽⁴⁶⁾ Bu kadar âlf-cenab insanın ve bu kadar yüksek ahlaka sahib olan zatın kendinden korkmasına lüzum yok demek istiyordu, Hadice Anamız... Demekki O, bu ahlakî güzelliklere ve kemalata ta doğuştan sahip bulunuyordu. Peygamberlik, O'nun muttasıf bulunduğu bu güzellikleri ve ahlakî kemali olgunlaştırdı, ekolleştirdi ve tek kişinin vasfı olmaktan çıkarıp insanlığa maletti. Ve bu güzelliklere istinad eden bir cemiyet kuruldu ve bu cemiyet vahye dayanan bir sisteme oturdu. Hayatıyla kaim olmaktan çıktı, beşeriyete mal oldu.

Ve derdi ki: (Üç kişi bir arada bulunduğunuz vakit, ikisi diğer arkadaşlarını dışlayarak birbiriyle fiskos etmesin. Çünkü onların bu gizli-kapaklı konuşmaları üçüncüyü üzer⁽⁴⁷⁾.) Tabii üçüncü şahıs burada ya hafife alınmış ya da aleyhinde konuşuluyor demektir. Bu davranış elbette ahlakî değildir. Üçüncüyü müteessir etmekle kalmaz, diğerlerinin de karakterlerini ortaya kor. Onun için bu gibi halleri O men'etmiştir.

O şanlı Peygamber, anası Âmine'yi kaybettikten sonra, amcası Ebu Talib'in şefkat dolu kanatları altında büyüyor, ailenin çocuklarından daha fazla itibar görüyordu. Amcası ve yengesi O'na çok güzel hâmilik ve velilik yapıyor ve O'nu canları gibi görüp-gözetiyorlardı. Ve kendisini cahiliyyet devrinin kötülüklerine bulaştırmamak için gayret gösteriyorlardı. Zaten Yüce ALLAH'ta O'nu, cahiliyyet devri-

44. Müslim, Kitab el-Cihâd ve El-Siyer bab: 8 ve 48 Hadis No: 1744 ve 1812

45. Ahmet bin Hanbel, Nesâî, İbn-i Maceh

46. Sahih el-Buhari cilt: I bab: 3

47. Müslim, Kitab el-Selâm, bab: 15 Hadis No: 2184

nin bütün murdarlıklarından ve kötülüklerinden nefret duyacak bir fitrat ve kabiliyette yaratmıştı. Bu temiz fitrat, çocukluk çağını bitirdiği zaman, yalnız suret güzelliğinin değil, aynı zamanda ahlak güzelliğinin de emsalsiz bir nümûnesiydi. Soyu soppu temiz, seciyyesi yüksekti. Bunun için kavmi arasında ençok (El Emîn) diye anılırdı.

O, hiçbir zaman putlara saygı duymadı, damarlarında sudan daha çok şarap dolaşan bir muhitte içki içmedi. Putlar için yapılan törenlere ve şenliklere katılmadı. Peygamberimiz, kendisine peygamberlik gelinceye kadar putlar adına kesilen kurbanların etinden de yemedi. O, daima açık-saçıklıktan korunmuş ve mahrem yerlerini kimseye göstermemiştir.

Peygamberimizin amcası ABBAS şöyle anlatıyor. (Kureyş Beytullahı yeniden yaparken erkekler ikişer-ikişer ayrılıp inşaata taş taşıyorlardı. Ben de Muhammed ile birlikte taş getiriyordum. Futalarımızı toplayıp omuzlarımıza aldık, onların üzerine de taşları koymağa başladık. Halka yaklaştığımız zaman o benim önüm sıra yürürken birden bire yığılıp kaldı. Yeğenim, ne oldu sana dedim. “Çıplak gezmekten men’olundum Amca” dedi. Ve o günden sonra Peygamberimizin bir daha fotosını çıkardığı görülmedi.) Peygamberimiz gençliğinde cahiliyyet devrinin vazgeçilmez alışkanlıklarından olan gece masallarını ve hoş eğlencelerini de sevmezdi. Böyle eğlencelere gitmek istese de başka bir güç harekete geçer, ona mani olurdu. Hilkat, bu saf fitratı, üzerine titrercesine koruyordu. Gençlik saikiyle de olsa, bazı yerlerde bulunmaktan onu koruyordu. Sanki gizli bir güç, müstakbel Peygamberin davasına gölge düşürmesi melhuz olan yerlere gitmekten O’nu kayırıyordu. Hz. Âli’den rivayet edildiğine göre peygamberimiz diyor ki: (Ben, cahiliyyet devri insanlarının işledikleri bir şeyi işlemeye iki defa teşebbüs ettiysem de Allah, benimle işlemek istediğim şey arasına girip beni ondan alakoydu. Bundan sonra Allah, beni peygamberlikle şereflendirinceye kadar hiçbir kötülüğe teşebbüs etmedim... Bir defasında, Mekkenin yukarı taraflarında kureyşten bir gençle birlikte kendi davalarımızı otlatıyordum. Arkadaşıma “eğer koyunlarıma bakarsan, ben de diğer gençler gibi, Mekkeye gidip gece masalları toplantısına katılayım” dedim. Arkadaşım, pekiyi git dedi. Yola çıkıp Mekkeye geldiğimde, defler-dümbelekler ve ıslık sesleri işittim. Bu bir düğün şenliği idi. Derken Allah kulaklarımı tıkadı, uyuya kaldım. Beni ancak ertesi gün güneşin harareti uyandırdı. Hemen dönüp arkadaşımın yanına geldim ve başımdan geçenleri ona anlattım. Başka bir gece yine böyle bir teşebbüste bulundum. O da akim kaldı⁽⁴⁸⁾). Görülüyor ki bu temiz fitrat, hem cinslerinin bulaştığı murdarlıklardan itina ile korunuyordu.

O, kimseyi gözıyla rahatsız etmezdi. Ve bunu etrafındakilere de telkin ederdi. Ayrıca başkalarının evlerini kapıdan-bacadan tarassut etmenin doğru olmadığını söylerdi. Bir gün bir adam, kapı aralığında veya küçük bir delikten Resûlullahın evini gözlüyordu. O sırada Peygamber Efendimiz saçlarını tarıyordu. O, bu münasebetsiz kişiyi görünce (Eğer ben daha önce senin beni gözlediğini bilseydim, şu elimdeki demir tarakla gözünü çıkarırdım. Çünkü başkalarının evine girmek için izin isteme keyfiyet ve hükmü göz için meşru kılınmıştır⁽⁴⁹⁾) buyurdu.

48. Siyre ibn-i Hişam cilt: 1, sayfa: 194-195

49. Müslim, Âdâb bab: 9 No: 2156

İnsanlar yeryüzünde var olduğu gündenberi aralarında fakirler ve zenginler vardır. Tarih boyunca bu sınıfların lehine ve aleyhine gelişmeler olmuştur. Fakat hiçbir zaman nimetlerin eşit şekilde paylaşılması mümkün olamamıştır. Bunun için de aralarında kavgalar-gürültüler kopmuş, harpler-darplar olmuş, kanlar dökülmüş, mâmureler harap olmuş, çocuklar yetim, kadınlar dul kalmış, han ü manlar yıkılmış, ocaklar sönmüş, fakat âhir zaman Peygamberinin getirmiş olduğu ahlakî ve insanî değerlerden ve kıymet hükümlerinden başka hiçbir sistem bu iktisadî ve ictimai anarşiyi tesviye edememiştir.

İnsan, ahlakî değerlere saygılı bir varlıktır. Onun fitratında bu saygı hissi fazlasıyla vardır. Esasen insanları birbirine kenetlenmiş gibi sınıksız tutan bu ahlakî değerlerdir. Bu ahlakî kurallara çeşitli dayanaklar ve kaynaklar aranmış, onu din dışı bir güce dayandırmak istemişler ve fakat muvaffak olamamışlardır. Dolayısıyla ahlakın kaynağının din ve Allah korkusu olduğu tebeyün etmiştir. Çünkü bütün tarih boyunca hiçbir doktrin, insanların sürü halinde yaşayabileceğini iddia etmemiş ve onların sürü içgüdüsüyle sevk ve idare edileceğini savunmamıştır. Fitratından koparılmak istenen insan esasen sürü haline gelmiş demektir. Bunun için de hiçbir insan toplumu bu derekeye düşürülmesine tahammül edemez. Semavî dinler ve özellikle de İslam, hep bu gerçeği savunmuştur.

İslam, her emri akl-ı selime uygun ve vahye dayanan tabii ve cihan şumul bir dindir. Ve başlı başına bir ahlak manzumesidir. Çünkü bu ahlak manzumesinin ve cihanşumul sistemin merkezinde fanî bir varlık değil, bizzat Alemlerin Rabbi vardır. İslam ve getirdiği sistem, dışbaskılarla değil, ferdi kendi iç dünyasından yakalayan bir düşünce tarzıdır ve sistemleştirdiği ahlakı bu mekanizma üzerine oturtmuştur. İslamın geliştirmiş olduğu bu sisteme insanlar kardeşirler, yaratılış itibarıyla eşittirler. Birbirlerinin can düşmanı değil, din kardeşidirler. Dolayısıyla aralarındaki münasebet, menfaat çatışması ve çıkar kavgası değil, kardeşçe ve insanca yardımlaşma ve dayanışmadır, çünkü menfaatin sözkonusu olduğu yerde hakkaniyet ölçülerine dayanan bir uhuvvet ve tesanüt olamaz. Burada ancak haset, nifak ve çatışma sözkonusudur.

Dine dayalı ahlakî umdeleri beğenmeyip felsefî ahlak kuralları vazetmeye uğraşan nice filozoflar ve düşünürler, kendi koydukları prensiplerin açmazları içinde intihara ramak kalmışlardır. Demekki felsefî ahlak ve materyalist düşünce tarzlarının geliştirmeye özindikleri ahlak, insanları tatmin etme şöyle dursun, mucitlerini bile tatmin etmemiştir. Şu halde ahlak kanunlarını da insanları ilgilendiren diğer kanun ve nizamlar gibi, semavî kitaplar ve şeriatlar vaz'eylemiştir.

Şu ölçülere dikkatinizi çekmek isterim: (Hangi maraz ve hangi hastalık, bahlilikten daha devasıdır?) Dünyada kaç sistemde böyle bir diğergamlık duygusu vardır? Ve bunu bir ahlakî değer olarak cemiyet meydanına ikame edebilmiştir? Hiç... Bilindiği gibi dünyada her derdin devası her hastalığın şifası vardır. Ancak ölüm çaresizdir. Cimrilikte insandaki mürüvveti öldüren, diğergamlık duygusunu sömüren bir hastalık olduğu için ve hatta neticesi bakımından bedeni arazlardan daha kötü neticeler doğurduğu için daha vahim bir sosyal afettir. Ve bu düsturla çaresiz bir illet veya en azından tedavisi zor bir hastalık kabul edilmiştir.

(Cezası en çabuk yetişen ukubet, haddi aşmak ve zulmetmektir...)

(Sizler, mallarınızla insanlara yeteri kadar ikrama güç yetiremezsiniz. Onun için güzel ahlakınızla da onlara ikramda bulununuz...)

(Müslüman, diğer müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir. Muhacir de Allah'ın haram kıldığı şeyleri terkederek kimsedir...)

(Hilimle ilimden başka iki güzel şey bir araya gelmemiştir...)

(Hiçbiriniz, kendiniz için arzu ettiğiniz şeyleri, kardeşleriniz için de sevip arzu etmedikçe kamil manada iman etmiş olmazsınız...)

(Sakadalarınızı, kendilerini Allah yolunda adayipta yeryüzünde serbestçe doluşma imkanı bulamayanlara, utandıklarından dolayı kendilerini tanımayanların zengin saydıkları yoksul kimselere veriniz. Onları yüzlerinden tanırsın. Onları yüzüzlük ederek- kimseden bir şey istemezler...) Daha nice ayet ve hadisler... İnsanlığın ahlâk ufkunda geniş akisler bırakan nice hayat verici ölçüler...

Tıp nasıl bir beden sağlığı ilmi demek ise, ahlakta bir ruh sağlığı ilmi demektir. İyi ve güzel huylar ruh sağlığının işareti, kötü ve fena huylar ruh hastalığının belirtileridir. İnsanın güzel şeylerle ülfet ve ünsiyet etmesi adede ruh sağlığının değil, vücut sağlığının da alameti sayılır. Kötü ve zararlı şeylerle meşgul olması da yalnız ruh hastalığının değil, beden de hasta olmasının tezahürleridir. İnsanın benimseydiği ve hayatı boyunca tatbikine özendiği bazı güzel huylar, ruhun bir özelliği bir hassası olmuştur, demektir. Dolayısıyla insan bu meleke haline getirdiği şeyleri yapamazsa rahatsız olur. Ve ruhunun bir parçası, benliğinin bir cüzü kaybolmuş sanır. Tabii bu güzel huylar ve ahlak-ı hamide için böyle olduğu gibi, kötü huylar da böyledir. Meleke haline getirilen kötü huyları terketmek hayli zorlaşır. Tabii bu kötü huyları benimseyipte bırakmak istemeyen kişiler, ilimden irfandan nasibin alamamış, yeteri kadar eğitim görememiş, bir ruh ve ahlak disiplini içerisinde yetişmemiş, cahil ve bencil kişilerdir. Bunları islah için çok ciddi bir eğitim, çok disiplinli bir hayat tarzı uygulamak ve ağır bir riyazat ve mücadele lazımdır. Yoksa hiçbir dış tesir olmadan bunların ıslahını beklemek, gittikçe kötü huyların daha çok sirayetini zemin hazırlamak olur. Veya tamamen derunî bir tesir ve ikaz sistemiyle yani ocağı içinden ateşlemek suretiyle mümkündür. Bu da ancak tevbe-kârlıkla veya ilahi bir incizabla gerçekleşebilir. Durum ne olursa olsun, insan, ahlak-ı Muhammediyyeye sahip olmak için gayret etmelidir. Ben, bu yaştan sonra ahlakımı nasıl değiştireyim diye direnmemelidir. Evet zor bir iştir ve fakat başarılmaz da değildir.

Dinin hayata tatbiki, dini emir ve yasakların günlük hayata yansımalarıdır. Dinin sınırları içinde kalmayı benimseyen kişilerin hayat tarzı, bu ahlakî sistemin ta kendisidir. Müslüman zümre ve şahısların, kendilerini gönülden bağlı bildikleri bu ahlakî esasların temelde ilk tatbikçisi ve örnek temsilcisi şüphesiz islam peygamberidir. Müminleri yaşadıkları dini realitenin ve ahlakî gerçeklerin zevkine erdiren ve onları hakka yönlendiren ve mutluluk kazanmalarını sağlayan şey, Yüce Peygamberimizin hayatıyla özdeşleşmeleridir.

Çağımız insanını rahatsız eden sosyo-ekonomik ve sosyo-politik problemlerin altında yatan gerçek sebep ahlaksızlıktır. Ve bu ahlaksızlık gün geçtikçe kartelleşmekte ve müessesleşmektedir. Maalesef, insanın problemleriyle ilgilenenler, günümüzde bu ağır ve baş mesele olan ahlaksızlığı bertaraf edecek çareleri arayacakları yerde, konunun ciddiyetiyle mütenasib olmayan başka yan etkenlere ağırlık

verilmekte, adeta cemiyetlerin mürebbileri ve güdücileri de bu gerçekten kaçarak kurtulmak istemektedirler.

Konuyu ister fert plânında ele alalım, ister cemiyet plânında. Ahlâksızlığın giderek yayıldığını, tesir sahasının genişlediğini, insanımızın ve özellikle de gençliğimizin bu akıma karşı aşırı ilgi duyduklarını, artık ahlakiliğin bir fantaziden ibaret bulunduğu kanaatinin yerleştiğini üzülerək müşahede ediyoruz. Durum bu olunca ahlak-ı hamideyi ihya etmek ve onu yaşamak, herkesin belli başlı vazifesi olmalıdır. Yaşanmayan bir disiplinin varlığından söz edilemez.

Ahlakî umdelerin insana şahsiyyet kazandırdığı, insan gibi fitrat itibariyle kamil bir varlığın ekmel manada bir insan hüviyyetine bürünmesinin hakiki âmilinin ahlak olduğu, günümüz insanına unutturulmak isteniyor. Bugünün insanı egoizmin pençesinde kıvrıyor. Başkalarını düşünmeden ve sırf kendi hayat standardını yükseltmekten ibaret olarak günlük hayat tarzı da aslında bir ahlaksızlıktır. Çünkü bu davranışlar ancak hayvanî içgüdülerle izah edilebilir, insanlıkla kabil-i telif değildir. Halbuki Cenâb-ı Hak insanı birçok meziyyetlerle donatmış ve belki sadece ahlak ve fazilet diyebileceğimiz bu değer yargıları yalnız insana verilmiştir. İnsan her zaman ve her yerde, her yaşta ve her çağda ahlaklı olmak mecburiyetindedir. Çünkü insanı kemale erdiren bu erdemliliklerdir. Başkalarını düşünmek, onların hukukuna riayet etmek, herkese saygı ve sevgi göstermek bir insanlık şiarıdır. Bunu sağlayan da temelde ahlakî esaslardır. Fakat bugün bu temel ilkenin iflâsa sürüklendiğini dilimiz varmayarak, gönümüz istemeyerek belirtmek isteriz. Çünkü bugünkü ahlaksızlık, fitrata ve sünnetullahı bir başkaldırmadır. Korkarız ki insanlığın bu akıl almaz tavrı, gayretullahı dokunur, bir gün...

Konuyu fazla dağıtmadan O'nun müşahhas ahlakını özetlersek şunları söyleyebiliriz:

İslam Peygamberi, bu mütevazı mürşit, sırf Arabistan yarımadasının hakimi olmakla kalmamış ilerde teessüs edecek cihan imparatorluklarının da banisi olmuş, kısıraların ve kaysarların mukadderatına hükmetmiş, ve fakat aynı tevazu-i ruhanî, aynı asalet-i fikriyeye, aynı taharet-i kalbiyye, aynı riyazat-ı ahlakiyye, hülâsa kendisine (EL-EMİN) lakabını kazandıran bütün güzel ahlak ile mütehalli olmaktadır devam etmiştir. Bütün rivayetler, Peygamberimizin fikrinin ulvilliğini, rikkat-i kalbiyyeye sahib olduğunu iffet ve taharetini, namuskarlığını ve doğruluğunu ortaklaşa kabul etmiş bulunuyorlar. Madunlarına pek müşfik olan Hz. Muhammed (s.a.s) kendisine hizmet edenlerin hiçbirini, bir defa olsun muahaza etmemiştir. Peygamberimize uzun zaman hizmet eden Hz. Enes diyor ki: (Allah'ın Resûlüne on sene hizmet ettim, bana bir defacık "Öf" dediğini duymadım.) O, ailesine son derece bağhydi. Çocukları pek severdi, onları yolda durdurur, yanaklarını okşardı. O, kimseyi incitmemiş, kimseye fena söz söylememiştir.

Hastaları ziyaret eder, kölelerin bile davetine icabet ederdi. Tesadüf ettiği cezazelerin ardından yürürdü. Bazan keçilerini kendi sağlar, kendi hizmetlerini bizzat kendi görürdü. Kendisiyle musafaha edenlerin ellerinden elini daha evvel çekmezdi. Çok cömerd ve çok cesurdu. Kendisinden asla yalan sadir olmamış, hep doğruyu söylemiş ve doğruyu ve doğruluğu tavsiye etmiştir. Himayesi altında bulunanların en sadık hamisi idi. Sözlerin en güzelini söyler, kendisini görenler, ister istemez Ona karşı hürmet hisleriyle dolup taşarlardı. Kendisiyle temas edenler O'nu

mutlaka severlerdi. O'nu görüp tanıyanlar: (Ne ondan evvel, ne de ondan sonra onun gibisini görmedik) demek durumunda kalıyorlardı. Sözləri kesindi, sözlərini kimse unutmazdı. İffet, nezaket, sabr, tahammül, şecaat, sehavet, nefis ferağati ve yücelik duygusu bütün davranışlarına hakimdi. Felâket ve musî bete uğrayanlara, kederde insanlara teselli verir, onların elem ve kederlerini paylaşırdı. Kıtık ve yokluk zamanlarında bile sofrasına başkalarını davet edecek kadar hamiyetperverdi. Etrafında bulunanların şahsî refah seviyeleriyle yakından alakadar olur, yollarda durur ve en fakir insanların bile şikayetlerini dinler ve onların sıkıntılarını hafifletmeye çalışırdı. Kalbleri münkesir olanların gönlünü yapar, matemzedelere ta'ziyyette bulunurdu. En biçare köle bile ona gelir, efendilerinden gördüğü su-i muameleyi çekinmeden anlatır ve hakkının alınmasını ister ve hakkı da alınır. Bu türlü muameleye uğrayan kölelerin ya tarziye edilmesini ister veya azad edilmesini temin ederdi.

Besmele çekmeden yemek yemez ve Allah'a şükretmeden sofradan kalkmazdı. Allah'ın verdiği nimetleri israf etmediği gibi, vaktini de israf etmezdi. Gündüzün ibadetle meşgûl olmadığı zaman, ziyaretçileri kabûl eder ve umumun işlerini tedvin ederdi. Geceleyn az uyur ve daha çok ibadet ve taatle meşgûl olurdu. Fukarayı sever, evsiz-barksız olanları mescidinin bir köşesinde barındırırdı. Her akşam bunlardan birini mutlaka o mütevazî sofrasına davet ederdi. O'nun bu halini gören diğer sahabiler de başka fakirleri evlerine davet ederlerdi. Can düşmanlarına karşı bile ihtiyar ettiği hatt-ı hareket afüvkârlık ve bağışlayıcılıktı. Din düşmanlarına aman vermediği halde, kendi şahsına karşı yapılan istihzaları, söylenen fena sözleri, uydurulan bühtan ve iftiraları, aleyhine tertib edilen su-i kastları ve yıllarca sürdürülen eza ve cefayı hep unutmuş, faillerini hep bağışlamıştır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed pek sade yaşardı. Elbisesi, eşyası hep sadeydi. Birkaç hurma biraz su Peygamberimizin belli başlı gıdasıydı. Aylarca Peygamber evinde ışık yanmadığı gibi, ocak da yanmazdı. Hayat bu evde külfetsiz ve çok sade olarak devam ederdi. Dünyanın bütün hazineleri O'na sunulduğu halde O, bunlardan istiğna etti.

İnsan için çalışmanın bir lazime olduğunu ifade eden Peygamberimiz, kişinin çalışmasının semeresinden başka birşey kazanamayacağını lisanı Kur'ân ile tebliğ etmiştir. Peygamberimizin sevgisi evrenseldi. İlahi rahmeti bütün canlı varlıklara teşmil eden O'dur. Bir insan hayatını kurtaranın, bütün beşeriyetin hayatını kurtarmış gibi olacağını dünya'ya ilan ve tebliğ eden O'dur. Peygamberimizin ictimai, telakkisi yıkıcı değil, yapıcıdır. Aile hayatının kudsiyyetini, o kokuşmuş cemiyet içinde insanlara tebliğ eden O'dur. Efendimizin nazarında insanlığa hizmet bir ibadettir. İnananları dini vazifeleri kadar, sosyal hizmetlerin ifasına da O davet etmiştir. O'na göre çocuklar, şefkat ve merhametle yetiştirilmek üzere Cenâb-ı Hakk'ın bize tevdi ettiği emanetlerdir. Analar-babalar da çocukları tarafından sevicek ve saygı görecektir. Karşılıklı sevgi ve saygı yuvaya huzur verecektir. Bunlar şimdi kaybettiğimiz ahlakî değerlerdir. Bu hürmet ve şefkate uzak-yakın akrabalar, komşu ve fukaralar da dahildi.

Peygamberimiz ondört asır önce geldi, risalet vazifesini yerine getirdi ve burada kısaca temas edilen ictimaî ahlakî ve insani değerlerin gerçekleşmesini temin etti. Bu değerlerin insana ihtiyacı yoksa da insanların bunlara şiddetle ihtiyacı var-

dır. İnsanlık ancak bunlarla kaimdir ve bunlarla mana kazanır. Bu esaslar hiçbir zaman mürur-u zamana uğramaz, zaman bunları yıpratamaz ve eskitemez. Bu gün de (Anam-babam, canım sana feda olsun Ya Resûlallah) diyebilecek milyonlarca insan var, Elhamdülillah...

“O, kemaliyle, ahlâk ve faziletiyle yüceliğin zirvelerine ulaştı. Cemaliyle ve güzelliğiyle zulmetleri parçaladı. O'nun bütün hasletleri güzel ve güzide idi. O'na ve O'nun âline ve ashabına salât ü selâm getirin...”

